

Research Institute of
Hawzah and University

Islamic & Social Sciences

Journal homepage: <http://soci.rihu.ac.ir>

Original Article

The Role of Religiosity in Life Satisfaction: An Empirical Review of Some Related Studies

Taha Ashayeri¹ , Mohammad Mahtari-Arani²

Farshid Aslani³ , Ali Mahtari-Arani⁴

1. Assistant Professor, Department of History and Sociology, Faculty of Social Sciences, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran (Corresponding Author).

t.ashayeri@uma.ac.ir

2. Assistant Professor, Department of Public Administration, Payame Noor University, Tehran, Iran.

mmehtari@pnu.ac.ir

3. Assistant Professor, Department of Public Administration, Payame Noor University, Tehran, Iran.

f.aslani@pnu.ac.ir

4. Medical Student, School of Medicine, Kashan University of Medical Sciences, Kashan, Iran.

mehtari-a@kaums.ac.ir

Received: 2025/03/05; Accepted 2025/07/11

Extended Abstract

Introduction and Objectives: Religiosity refers to the degree of devotion individuals express toward religion. Through meaning-making, fostering tranquility, and structuring life, it contributes to life satisfaction. Life satisfaction, a dimension of subjective well-being, reflects a positive outlook toward one's environment, often reinforced by religious practices. In social contexts, religiosity generates religious capital, trust, and cohesion through participation in rituals, fostering collectivism, social commitment (e.g., kinship ties, charity, philanthropy, and endowments), reducing individualism, and enhancing empathy. These dynamics ultimately promote happiness, social harmony, and overall satisfaction with life. In Iran, numerous studies have investigated the relationship between religiosity and life satisfaction. However, the abundance of research alongside a lack of empirical integration necessitates a systematic review and meta-analysis. This study seeks to examine the role of religiosity in life satisfaction, addressing the following questions:

Copyright: © 2024 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Research Institute of
Hawzah and University

Islamic & Social Sciences

Journal homepage: <http://soci.rihu.ac.ir>

Original Article

- Does religiosity significantly affect life satisfaction?
- Does a religious lifestyle influence life satisfaction?
- Does participation in religious rituals affect life satisfaction?
- Does family religiosity contribute to life satisfaction?
- Does religious awareness play a significant role in life satisfaction?
- Does meaning-making influence life satisfaction?

Methodology: This research applies quantitative meta-analysis, drawing on survey-based and questionnaire studies. Meta-analysis estimates the effect size across studies in which the same independent variable (religiosity factors) is examined against the same dependent variable (life satisfaction). Articles were identified using keywords “religiosity and life satisfaction” in databases including Noormags, Civilica, Irandoc, and Magiran, covering the period 2010–2023. A total of 49 studies were retrieved; after quality and validity screening, 36 were included in the final analysis. Effect sizes were computed using Cohen’s *d* and transformed to *r* indices.

Findings: Results confirm that religiosity significantly influences life satisfaction (overall effect size $r = 0.481$). Higher religiosity correlates with greater satisfaction in life, as religious beliefs and practices reduce anxiety, depression, and psychological insecurity while enhancing social connectedness. Specific factors include:

- Family religiosity ($r = 0.302$): Religious family environments provide support, shared values, and cohesion.
- Participation in religious networks ($r = 0.241$): Expands social capital, fosters belonging, and strengthens support systems.
- Meaning-making ($r = 0.319$): Religion offers a framework for interpreting life events, even negative ones, thereby enhancing resilience and satisfaction.
- Religious lifestyle ($r = 0.200$): Shapes behavioral patterns in family, workplace, and society, contributing positively to life satisfaction.
- Religious awareness ($r = 0.189$): Knowledge of teachings (patience, gratitude, forgiveness, charity) provides cognitive and emotional resources for coping with life’s challenges.
- Participation in rituals ($r = 0.176$): Shared rituals (e.g., communal prayers, religious festivals, Qur’an sessions) reinforce social bonds and create powerful support networks.

Discussion and Conclusion: The findings show that religiosity elevates life satisfaction beyond material well-being by embedding it within spiritual, psychological, and transcendent dimensions. Religious beliefs help individuals interpret daily events, reducing their perception of threats and offering effective coping mechanisms. Faith provides moral guidance, fosters resilience, and instills a sense of dignity, self-worth, and social competence. By connecting individuals to divine and transcendent realities, religiosity shields them from alienation, anomie, and existential crises, while reducing risky behaviors such as suicide, depression, and addiction. Through prayer and spiritual interaction, believers gain self-control, social confidence, and stability when facing adversity, ultimately strengthening their ability to engage with their environment positively and constructively.

Acknowledgments: The authors extend their gratitude to the esteemed reviewers and the editor-in-chief of the journal for their valuable comments and constructive feedback.

Conflict of Interest: The authors declare no conflict of interest.

Research Institute of
Hawzah and University

Islamic & Social Sciences

Journal homepage: <http://soci.rihu.ac.ir>

Original Article

Cite this article: Taha Ashayeri, Mohammad Mehtari Arani, Farshid Aslani and Ali Mehtari Arani (1404). "Study of the role of religiosity factors on life satisfaction: an empirical review of research". Journal of Islam and Social Sciences 16(33):

Keywords: Religiosity, Life Satisfaction, Religious Rituals, Religious Awareness.

Cite this Article: Taha Ashayeri, Mohammad Mahtari-Arani, Farshid Aslani, and Ali Mahtari-Arani (2025). "The Role of Religiosity in Life Satisfaction: An Empirical Review of Some Related Studies" Journal of Islam and Social Sciences 16(33): 55-80.

مطالعه نقش عوامل دین‌داری بر رضایت از زندگی: مرور تجربی پژوهش‌ها

طاها عشایری^۱ ، محمد مهتری آرانی^۲

فرشید اصلانی^۳ ، علی مهتری آرانی^۴

۱. استادیار، گروه تاریخ و جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران (نویسنده مسئول).

t.ashayeri@uma.ac.ir

۲. استادیار، گروه مدیریت دولتی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

mmehtari@pnu.ac.ir

۳. استادیار، گروه مدیریت دولتی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

f.aslani@pnu.ac.ir

۴. دانشجوی پزشکی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی، کاشان، ایران.

mehtari-a@kaums.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۱۵؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۴/۲۰

چکیده گسترده

مقدمه و اهداف: دین‌داری میزان ارادتی است که افراد نسبت به دین ابراز و اظهار می‌کنند. این امر از طریق معنابخشی، احساس آرامش و نظم‌بخش به زندگی، رضایت را تأمین می‌کند. داشتن رضایت از زندگی، نوعی رفاه و بهزیستی ذهنی است. بهزیستی، نگرش مثبت به محیط پیرامون، یکی از نشانه‌های رضایت از زندگی است که مناسک دینی آن را ایجاد می‌کند. دین‌داری در اجتماع با ایجاد سرمایه مذهبی، اعتماد مذهبی، انسجام مذهبی از طریق مشارکت و مناسک دینی احساس جمع‌گرایی، تعهد جمعی (صله ارحام، وقف، نیکوکاری، احسان و نذر)، کاهش فردگرایی و تقویت احساس همدلی اجتماعی به ارتقای جهان‌بینی مثبت از زندگی منجر می‌شود؛ به‌طوری‌که احساس خوشبختی، شادکامی و آرامش اجتماعی ناشی از دین‌داری، به افزایش رضایت از زندگی هرچه بیشتر می‌شود. در ایران پژوهش‌های مختلفی درباره دین‌داری و رضایت از زندگی صورت گرفته است. با توجه به فراوانی پژوهش و فقدان انسجام تجربی پژوهش‌ها، تحقیق حاضر با مرور سیستماتیک و فراتحلیل مطالعات پیمایشی قصد دارد مطالعه نقش عوامل دین‌داری بر ارتقای رضایت از زندگی را بررسی کند و به پرسش‌های زیر پاسخ دهد:

Research Institute of
Hawzah and University

اسلام و علوم اجتماعی

Journal homepage: <http://soci.rihu.ac.ir>

نوع مقاله: پژوهشی

پرسش اصلی:

– آیا عوامل دین‌داری بر رضایت از زندگی تأثیر معناداری داشته است؟

پرسش‌های فرعی:

– آیا سبک زندگی دینی بر رضایت از زندگی تأثیر معناداری داشته است؟

– آیا مشارکت در مناسک مذهبی بر رضایت از زندگی تأثیر معناداری داشته است؟

– آیا دین‌داری خانواده بر رضایت از زندگی تأثیر معناداری داشته است؟

– آیا آگاهی دینی بر رضایت از زندگی تأثیر معناداری داشته است؟

– آیا معنا بخشی به زندگی بر رضایت از زندگی تأثیر معناداری داشته است؟

روش: در این تحقیق از فراتحلیل کمی با تکیه بر مطالعات پیمایشی و پرسشنامه‌ای بهره گرفته شده است. فراتحلیل برآورد اندازه اثر مطالعات در یک واحد اصلی (متغیر مستقل تکرار شده در بیش از یک تحقیق بر وابسته مشابه) است که با ارجاع به مقالات منتشرشده، سال پژوهش، متغیرهای معنادار با وابسته ارزیابی می‌شود. برای دریافت و جمع‌آوری مقالات از وبگاه نورمگز، سیویلیکا، ایرانداک و مگ‌ایران با کلیدواژه «دین‌داری و رضایت از زندگی» در بازه زمانی ۱۳۸۹ الی ۱۴۰۲، با حجم نمونه ۴۹ تحقیق را شناسایی و بعد از کنترل از حیث اعتبار، روایی و یافته‌ها، تعداد ۳۶ سند وارد نرم‌افزار شده و اندازه اثر نهایی هر پژوهش و اثر نهایی کل به‌وسیله فرمول فیشر و کوهن برآورد شده است.

در ابتدا، روش نمونه‌گیری، نمونه‌گیری گلوله برفی در نظر گرفته شد. در فراتحلیل، هدف بررسی اندازه اثر است. منظور از اندازه اثر، توانایی مطالعه تأثیر متغیرهای مستقل بر وابسته و همچنین، تبیین وضعیت متغیرهای اثرگذار و واسط بر متغیر وابسته است. اندازه اثر میزانی است که حضور پدیده موردنظر در جامعه را نشان داده و برای آن دو خانواده عمده r و d وجود دارد. در خانواده (d) سه عنصر مهم و نسبتاً مشابه یعنی (d) کوهن (۱۹۷۷)، (g) هدگز (۱۹۸۷) و دلتای گلاس وجود دارد. با توجه به اینکه (d) کوهن از بقیه اندازه اثرها پرکاربردتر است، در این پژوهش استفاده می‌شود. سرانجام، محاسبه اندازه اثر و روش اصلی فراتحلیل مبتنی بر ترکیب نتایج است که پس از تبدیل آماره‌ها به شاخص r و برآورد اندازه اثر استفاده می‌شود.

نتایج: براین اساس، تأثیر میزان دین‌داری بر رضایت از زندگی تأیید می‌شود. دین‌داری به معنای باورها، اعتقادات و رفتارهای مذهبی در ارتباط بین انسان با دستورات و قوانین الهی اطلاق می‌شود که سبب تأمین رضایت اجتماعی، آرامش و کاهش اضطراب، افسردگی و ناایمنی روانی می‌شود. دین‌داری به‌عنوان مؤلفه کلی اثری معناداری بر رضایت از زندگی داشته و ضریب اندازه اثر آن برابر با ۰/۴۸۱ است. با افزایش شدت و میزان دین‌داری در جامعه، رضایت از زندگی شهروندان افزایش می‌یابد. با افزایش دین‌داری میزان رضایت از زندگی آن‌ها نیز ارتقا می‌یابد. باید گفت که دین‌داری با ایجاد پیوندهای اجتماعی میان فرد و خداوند، رفتارهای روزمره آن‌ها را تنظیم کرده و معنا می‌بخشد. الف) دین‌داری خانواده ($r=0/302$): بافت خانوادگی مذهبی، در رضایت از زندگی نقش مهمی دارد. فضای حمایتی، ارزش‌های مشترک و انسجام خانوادگی ناشی از دین‌داری می‌تواند تبیین‌کننده این نتیجه باشد.

ب) حضور در شبکه‌های مذهبی ($r=0/241$): حضور در شبکه‌های مذهبی منجر به گسترش سرمایه اجتماعی (داشتن دوستان و ارتباطات بیشتر)، دریافت حمایت اجتماعی و احساس تعلق می‌شود که همگی از عوامل شناخته‌شده افزایش رضایت از زندگی هستند.

ج) معنا بخشی به زندگی ($r=0/319$): دین یک چارچوب معنایی فراهم می‌کند که به حوادث زندگی (حتی حوادث منفی) معنا می‌بخشد. این حس که زندگی هدف و معنایی دارد، به‌طور مستقیم با رضایت از آن مرتبط است.

Research Institute of
Hawzah and University

اسلام و علوم اجتماعی

Journal homepage: <http://soci.rihu.ac.ir>

نوع مقاله: پژوهشی

د) سبک زندگی دینی ($I=0/200$): سبک زندگی ترکیبی از اعمال و باورهاست که الگوهای زیستی-رفتاری فردی در امور خانواده؛ جامعه و محل کار را شکل می‌دهد و این امر تأثیر مثبتی بر رضایت از زندگی داشته است.

ر) آگاهی دینی ($I=0/189$): آگاهی از تعالیم دینی (صبر، شکرگزاری، بخشش، کمک به دیگران، اعمال و احکام اسلامی در امور زندگی) به فرد این توانایی را می‌دهد که این تعالیم را آگاهانه و عالمانه در مواجهه با مشکلات زندگی به کار بندد و این آگاهی دینی به فرد یک سیستم شناختی و عاطفی قدرتمند می‌دهد تا جهان و رویدادهای آن را تفسیر کند و بسترهای رضایت از زندگی را شکل می‌دهد.

ز) مشارکت در مناسک مذهبی ($I=0/176$): مناسک مذهبی (مانند نماز جماعت، مراسم اعیاد، جلسات قرآن) افراد را در یک مکان و زمان مشخص گردآورده و این امر پیوندهای اجتماعی را تقویت می‌کند و یک شبکه حمایت اجتماعی طبیعی و قدرتمند به وجود می‌آورد. فرد احساس می‌کند که تنها نبوده و در شرایط بحرانی می‌تواند روی کمک‌های مادی و عاطفی این شبکه حساب کند. این امر زمینه‌های رضایت از زندگی را فراهم می‌سازد.

بحث و نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش حاضر در یک بازه زمانی طولانی نشان می‌دهد که دین‌داری با ایجاد حس خوشبختی، رضایت از زندگی را از حالت مادی خارج و به امری معنوی-روانی و فرامادی پیوند می‌زند؛ زیرا باورهای مذهبی به درک بیشتر رویدادها کمک نموده و به امور به‌ظاهر پیش‌پاافتاده معنا می‌بخشد. از این‌رو، افراد مذهبی مشکلاتی را که با آن مواجه می‌شوند، کمتر به‌عنوان یک تهدید می‌بینند. به این ترتیب، باورهای مذهبی می‌توانند ابزارهای مقابله‌ای مهمی باشند که به افراد اجازه می‌دهند تا با رویدادهای مهم زندگی راحت‌تر سازگار شده و دیدگاه پایداری از جهان ارائه دهند. بنابراین، سطوح استرس را کاهش می‌دهند.

افزون‌براین، در سایه دین‌داری و ایمان مذهبی، زندگی یک فرد دارای ارزش ویژه‌ای است؛ زیرا ایمان مذهبی به او دستورالعمل‌های اخلاقی جهت فهم فضیلت‌ها و مقابله با سختی‌های زندگی ارائه می‌دهد و فرد در سایه این ایمان دینی، احساس ارزشمندی، منزلت و کفایت اجتماعی می‌کند. اتصال به وحیانی و عالم معنا به‌عنوان هدف گمشده بشری، انسان‌ها را از گمراهی، احساس بیگانگی، آنومی و بحران معنا نجات داده و مسیرهای زندگی و فعالیت روزمره را معنادار می‌کند. با رهایی از احساس پوچی و نیهیلیسم از طریق مناسک دینی (سرمایه مذهبی)، شدت و میزان رفتارهای پرخطر زندگی (خودکشی، افسردگی، اعتیاد) نیز کاهش می‌یابد. کنشگران مذهبی از طریق دعا و تعامل الهی، به دلیل تسلط بر امور اجتماعی، احساس ارزشمندی و خودکنترلی را کسب نموده و خود را در برابر حوادث، آسیب و مسائل و مواجهه با ناملایمات روزمره مستحکم و باثبات‌تر کرده و با ایمان و اطمینان کافی با محیط پیرامون برخورد می‌کنند.

تقدیر و تشکر: از داوران گرامی و سردبیر محترم فصلنامه بابت ارائه نقطه‌نظر و دیدگاه‌های اصلاحی نسب به مقاله حاضر تقدیر و تشکر می‌شود.

تعارض منافع: این مقاله تعارض منافع ندارد.

واژگان کلیدی: دین‌داری، رضایت از زندگی، مناسک مذهبی، آگاهی دینی.

استناد: طاهّا عشایری، محمد مهتری‌آرانی، فرشید اصلانی و علی مهتری‌آرانی (۱۴۰۴). «مطالعه نقش عوامل دین‌داری بر رضایت از زندگی: مرور تجربی پژوهش‌ها». مجله اسلام و علوم اجتماعی ۱۶ (۳۳): ۵۵-۸۰.

مقدمه و بیان مسئله

دین به مفهوم وجدان، کیش و آیین، پاداش، اطاعت، انقیاد، آیین و شریعت، جزاء و اعتقاد به خالق هستی بوده و مجموعه قوانینی است که از سوی خدا بر بشر الهام شده است (کوشا، ۱۳۷۶، ص ۳۸). دین‌داری میزان ارادتی است که افراد نسبت به دین ابراز می‌کنند (حبیب و همکاران، ۲۰۱۸^۱). این امر از طریق معنابخشی، احساس آرامش و نظم‌بخشی به زندگی، رضایت را تأمین می‌کند. داشتن رضایت از زندگی، نوعی رفاه و بهزیستی ذهنی است. علاقه به بهزیستی، سنتی دراز در فلسفه و روان‌شناسی داشته و اخیراً، محققان در تمامی رشته‌ها به دنبال مطالعه درباره دلایل شادی و رضایت از زندگی^۲ هستند (لیما و رابرت، ۲۰۱۰^۳).

دین‌داری در میان سایر عوامل، نقش مهمی در افزایش رضایت و شادی اجتماعی داشته (اینگلهارت، ۲۰۱۰^۴) و خوشبختی فرد همان حس مثبت و رضایت اجتماعی معنا شده است (متولیان و نوری، ۱۳۹۶، ص ۱۳۹). این رضایت، سلامت فرد و جامعه را تضمین کرده و با تزریق امید و خوش‌بینی و از بین بردن بیگانگی اجتماعی، بی‌قدرتی، انزوا و بی‌اعتمادی، به ایجاد تعلق، تعهد اجتماعی و پایداری جامعه انسانی کمک می‌کند (حجازی و همکاران، ۱۳۹۲). درباره نحوه اثرگذاری باورهای مذهبی بر رضایت از زندگی به مفاهیمی از جمله تعامل اجتماعی، حمایتی (سرمایه اجتماعی مذهب‌محور) اشاره می‌کنند (کروس، ۲۰۰۸^۵).

باورهای مذهبی و حضور در مشارکت مذهبی، به احساس تعلق، توسعه روابط اجتماعی، افزایش نشاط و کاهش نگرانی اجتماعی منجر شده و سلامت ذهنی و روانی افراد را افزایش می‌دهد. تعامل‌های مذهبی، زمینه‌ساز رضایت از زندگی است (طالبان، ۱۳۸۰). مشارکت مذهبی و تعلق دینی در بین افراد نگرانی، اضطراب و استرس آن‌ها را کاسته (گرلی و هاوت، ۲۰۰۶^۶) و باعث می‌شود سوای هرگونه مسائل و مشکلات، برای کیفیت زندگی خود بیشتر بکوشند (گیل و همکاران، ۲۰۱۰^۷).

بهزیستی، نگرش مثبت و خلاقانه به محیط پیرامون و مسائل اجتماعی یکی از نشانه‌های رضایت از زندگی است که مناسک دینی آن را ایجاد می‌کند (هیل و هود، ۱۹۹۹^۸). دین‌داری در اجتماع با ایجاد سرمایه مذهبی، اعتماد مذهبی، انسجام مذهبی از طریق مشارکت و مناسک دینی، احساس جمع‌گرایی، تعهد جمعی (صله ارحام، وقف، نیکوکاری، احسان و نذر)، کاهش فردگرایی و تقویت احساس همدلی اجتماعی به ارتقای جهان‌بینی مثبت از زندگی منجر می‌شود؛ به‌طوری‌که احساس خوشبختی، شادکامی و آرامش اجتماعی ناشی از دین‌داری، به افزایش رضایت از زندگی هرچه بیشتر می‌شود.

در ایران پژوهش‌های مختلفی درباره دین‌داری و رضایت از زندگی صورت گرفته است. با توجه به فراوانی پژوهش‌ها و فقدان انسجام تجربی آن‌ها تحقیق حاضر با مرور سیستماتیک و فراتحلیل مطالعات پیمایشی قصد دارد مطالعه نقش عوامل دین‌داری بر ارتقای رضایت از زندگی را بررسی کند و به پرسش‌های زیر پاسخ دهد:

پرسش اصلی

- آیا عوامل دین‌داری بر رضایت از زندگی تأثیر معناداری داشته است؟

1. Habib et al
2. life satisfaction
3. Lima & Robert
4. Inglehart
5. Krause
6. Greeley & Hout
7. Gill et al
8. Hill & Hood

پرسش‌های فرعی

- آیا سبک زندگی دینی بر رضایت از زندگی تأثیر معناداری داشته است؟
- آیا مشارکت در مناسک مذهبی بر رضایت از زندگی تأثیر معناداری داشته است؟
- آیا دین‌داری خانواده بر رضایت از زندگی تأثیر معناداری داشته است؟
- آیا آگاهی دینی بر رضایت از زندگی تأثیر معناداری داشته است؟
- آیا معنا بخشی به زندگی بر رضایت از زندگی تأثیر معناداری داشته است؟

اهمیت و ضرورت پژوهش

دین در تأمین احساس امنیت، انسجام و آرامش نقشی بسزا داشته و فعالیت‌های مذهبی مانند دعا کردن برای ایجاد رابطه با خداوند، به دلبستگی و ایجاد رضایت منجر می‌شود، در این حالت انسان‌های دین‌دار، خدا را به عنوان منبع حمایت و همراه در مواقع استرس‌زا می‌دانند. بنابراین وقتی افراد نیاز به راهنمایی معنوی داشته و مناسک مذهبی را سایبان مقدس خود تلقی نمایند، می‌توانند بر رابطه خود با خدا تکیه کنند. در این حالت پیوندی میان اعمال دنیوی و آنجهانی (معنوی) برقرار شده و احساس امید، کنترل و آرامش اجتماعی در زندگی ظهور نموده و رضایت از زندگی شکل می‌گیرد. کنشگران مذهبی از طریق دعا و تعامل الهی، به دلیل تسلط بر امور اجتماعی، احساس ارزشمندی و خودکنترلی را کسب نموده و خود را در برابر حوادث، آسیب و مسائل و مواجهه با ناملایماتی‌های روزمره مستحکم و باثبات‌تر کرده و با ایمان و اطمینان کافی با محیط پیرامون برخورد می‌کنند.

نیروی الهی به مؤمنان کمک می‌کند تا افسردگی، اضطراب و نگرانی زندگی را کاهش دهند و بر عزت و اعتمادبه‌نفس بیفزایند. پس دین یک منبع اجتماعی قوی، توانایی و پتانسیل لازم جهت گردهمایی گروه‌ها، هم‌نوعان و خلق سرمایه اجتماعی کافی برای حل مشکلات و ایجاد حمایت عاطفی دارد و رفاه ذهنی و عینی آن‌ها را بهبود می‌بخشد. با توجه به مباحث پیش‌گفته، هدف اصلی پژوهش، مطالعه و بررسی نقش عوامل دین‌داری در میزان رضایت از زندگی در فاصله زمانی ۱۳۸۹ الی ۱۴۰۲ است.

مبانی نظری

دین‌داری

دین‌داری نشانه تسلیم شدن در برابر دستوراتی است که درباره عقاید و اعمال دینی صادر شده است (طالبان، ۱۳۸۰، ص ۴۹). دین اسلام اشاره به آگاهی اساسی دینی داشته که زندگی انسان امروزه، ابزاری برای رسیدن به شادی در جهان پس از آن است. بنابراین، مسلمان باید اعمال نیک و خداپسندی را انجام دهد. دین‌داری اسلامی اشاره به توسعه باورهای عمیق ایمان دارد (آجونا،^۱ ۲۰۲۱).

رضایت از زندگی

رضایت از زندگی معادل پنداشت مثبت و احساس خوشایندی است که فرد از زندگی خود دارد (شیرازی و همکاران، ۱۴۰۰). هدف هر فرد، برتری در زندگی بوده و این برتری با رضایت از زندگی سنجیده می‌شود (متولیان و همکاران، ۱۳۹۶، ص ۱۳۹). رضایت از زندگی، ارزیابی فرد از کیفیت زندگی خود بر طبق ملاک‌های خویش بوده و بازتاب تعادل بین آرزوها و وضعیت فعلی فرد است (واحدی و اسکندری، ۱۳۸۹، ص ۶۹).

رضایت از زندگی، مفهومی شناختی از یک زندگی است که به درک بهتر بهزیستی و تندرستی افراد کمک می‌کند (کویرینا و همکاران، ۲۰۲۱^۱) یا به معنای احساس شادی و رضایت داشتن از زندگی است که دو مفهوم کلیدی آن شامل شادی، نشاط و تندرستی^۲ است. رضایت از زندگی را درجه‌ای می‌دانند که در آن شخص کیفیت زندگی خود را در تمامی ابعاد مثبت، مناسب و خوب ارزیابی می‌کند (شولیهین و همکاران، ۲۰۲۲^۳).

نظریه دین‌داری و رضایت از زندگی

در همه ادیان چه اسلام و چه مسیحی، دین‌داری به همان ایمان و اعتقاد به وجود خداوند است. مذهب یکی از مهم‌ترین مسائل در زندگی عمده انسان‌ها و راهی برای درک بهتر زندگی و نحوه زندگی در این جهان است. مردم مذهبی، از سلامت روانی بالایی برخوردار هستند؛ زیرا آن‌ها به دلیل ارتباط با خداوند و امر متعالی، شادتر بوده و از زندگی خود راضی هستند (استوروا و همکاران، ۲۰۱۳^۴). این گروه در مقایسه همکاران لائیک و غیر مذهبی خود، زندگی بسیار پایدار و زناشویی باثباتی دارند (فرانسیس-تن و میالون، ۲۰۱۵^۵).

مذهب مانع مهمی در برابر افسردگی، خودکشی، ناشادی و آسیب‌های روانی است. مذهب از طریق معناداری جهان، کاهش احساس پوچی، تعلق مذهبی-جمعی، شکل‌گیری روابط و سرمایه اجتماعی، باعث ارتقای رضایت از زندگی می‌شود (روحانی و معنوی‌پور، ۱۳۸۷، ص ۱۹۱). باورها و اعمال مذهبی به عنوان یکی از عوامل تأثیرگذار بر ارزیابی مثبت از شرایط زندگی است (نصرافیهانی و همکاران، ۱۳۹۷، ص ۶۲۷). معنویت به معنای زندگی با اصولی برای تجربه کردن است که با آگاهی اجتماعی از ابعاد غیرمادی کسب می‌شود (خانلو و زارعیان، ۱۳۹۴، ص ۳۴). دین یکی از منابع مهم معنا بخشی به زندگی است. به نظر ماکس وبر هدف و کارکرد تمام ادیان و پیامبران درک‌پذیر ساختن جهان و معنا بخشیدن به زندگی از طریق خلق نظام‌های ارزشی است (وبر، ۱۳۸۴، ص ۳۱۲).

جستجوی معنا، هدف و اصول از نیازهای معنوی بشری است. رضایت از زندگی به معنای عاطفه مثبت، عزت نفس و خوش‌بینی است که از طریق کنش‌های مذهبی تقویت می‌شود. این رضایت بازتاب آرزوهای فردی است (صادقی و ایمنی، ۱۳۹۷). با افزایش سطح دین‌داری به دلیل پیوندهای اجتماعی و کاهش افسردگی، رضایت از زندگی افزایش می‌یابد (ربانی و بهشتی، ۱۳۹۰، ص ۸۰). باورهای مذهبی، رابطه مثبت و مستقیمی با تأمین رضایت از زندگی فردی داشته است (الیسون و لوین، ۱۹۹۸^۶). این امر آن‌ها را از تنهایی و انزوا دور می‌کند و در مقایسه با سایر متغیرهای اقتصادی، جمعیتی و اجتماعی، دین‌داری نقش تعیین‌کننده‌ای داشته است (گرلی و هاوت، ۲۰۰۶^۷). عنصر مذهبی نقش مهمی در بهزیستی اجتماعی افراد دارد. با افزایش میزان دین‌داری افراد، سطح نشاط و رضایت از زندگی نیز افزایش می‌یابد (مرحمتی و خرمایی، ۱۳۹۵)؛ به طوری که التزام به باورهای دینی و اسلامی، کیفیت زندگی و سطح سلامت اجتماعی را ارتقا می‌دهد (رمضان‌زاده و همکاران، ۱۳۹۳، ص ۸۶). کیفیت زندگی امروز با شاخص رضایت از زندگی ارزیابی شده و این رضایت ارزیابی شناختی و آگاهانه فرد از کیفیت زندگی خود است (زکی، ۱۳۹۸، ص ۱)؛ به طوری که احساس آرامش، امنیت درونی و اجتناب از اضطراب و افسردگی، همراه با سلامت روان است که از طریق رضایت از زندگی تأمین می‌شود. دین‌داری به عنوان یکی از سازوکارهای فرهنگی، نقش مهمی در بهبود رضایت از زندگی دارد (گوهری انصاف، ۱۴۰۰). دین‌داری، حس فطری و غریزی انسان است که از طریق کوشش و مناسک دینی قابل حل است. این باورهای دینی با معناداری زندگی، شادکامی به سلامت روان کمک می‌کنند (منظری توکلی و عراقی‌پور، ۱۳۸۸).

1. Choirina et al
2. happiness and well-beingA
3. Sholihin et al
4. Stavrova et al
5. Francis-Tan & Mialon
6. Ellison & Levin
7. Greeley&Hout

مطالعه درباره ارتباط مشارکت در کانون و نهادهای مذهبی با شادی و رضایت، به آثار کلاسیک جامعه‌شناسی از جمله دورکیم و زیمل برمی‌گردد که درباره ابعاد اجتماعی مذهب، ماهیت و جوهره آن بحث کردند (کروس، ۲۰۰۸). طبق دیدگاه این متفکران، درگیری و مشارکت مذهبی، رضایت اجتماعی افراد را افزایش می‌دهد؛ زیرا نهادهای مذهبی، پیشنهادهایی را برای تعامل اجتماعی با افراد همفکر، افزایش دوستی‌های صمیمی و پیوندهای اجتماعی طرح می‌کنند.

مراجع‌کنندگان به کلیساها، احساس خوشی از هم‌مذهبی‌هایی خود در مراسم دعا و محیط زندگی دریافت می‌کنند؛ زیرا آن‌ها در باورهای مذهبی و روش‌های کمک به همدیگر، شریک و همسان هستند. نظریه‌های روان‌شناسی به هویت اجتماعی و حمایت اجتماعی ناشی از انجمن‌های مذهبی اشاره می‌کنند که بین افراد همسان و مشابه رخ می‌دهد. این حضور و مشارکت، در بین افراد و گروه‌های مشابه در ارزش، هنجار، رفتار و جهان‌بینی به شکل‌گیری هویت اجتماعی کمک مؤثری می‌کند (هسلم و همکاران، ۲۰۰۹، ص ۱۱) که عامل شکوفایی و موفقیت فردی (میرفهادی و همکاران، ۱۳۹۰، ص ۵۵)، نگرش مثبت به جهان و احساس خوشبختی (واحدی و اسکندری، ۱۳۸۹، ص ۷۱) افراد مذهبی است. در نهایت مشارکت دینی از طریق همکاری اجتماعی به ارتقای سلامت جامعه کمک کرده و باعث انضباط‌بخشی، انسجام‌بخشی و خوشبختی در حیات بشری می‌شود (کوزر، ۱۳۸۸، ص ۸۸) و نشاط اجتماعی نیز ارتقا می‌یابد (چلبی و موسوی، ۱۳۸۷).

جمع‌بندی نظری

براساس این باید گفت که حمایت اجتماعی ناشی از تعلق به یک جماعت مذهبی ارائه می‌شود که زمینه‌ساز خوشبختی افراد است. ظهور پیوندهای گروهی، تشکیل نظام همسایگی مبتنی بر الگوهای مذهبی، باعث افزایش تعلق‌خاطر افراد به همدیگر و کسب آرامش ذهنی می‌شود. تعلق به چنین جامعه‌ای ابزارهای مختلفی را ارائه می‌دهد که در حل مشکلات اجتماعی و فردی همدیگر مفید و مؤثر بوده و نقش قابل توجهی را جهت اتخاذ راهبردهای مقابله‌ای با استرس و دلایل نگرانی ذهنی برعهده داشته است.

مناسک مذهبی از طریق ارائه حمایت اجتماعی در قالب عشق، مراقبت و همدردی، عضویت در جامعه با سطوح بالاتری از عزت نفس و احساس کنترل همراه است که به تأثیر مثبت بر رفاه ذهنی منجر می‌شود. این موضوع نشان می‌دهد که مذهبی‌ها عموماً منابع اجتماعی بیشتری در دسترس دارند که به مقابله با مشکلات و کاهش احساس تنهایی کمک می‌کنند. پس افراد متعلق به یک جامعه مذهبی سطوح بالاتری از رضایت از زندگی را به دلیل سرمایه اجتماعی و حمایت اجتماعی خواهند داشت. کدهای اخلاقی صادرشده از سوی دعا و متون دینی، حاوی دستورالعمل‌های رفتاری است که برای حل مشکلات روزمره و زندگی استفاده می‌شود.

وابستگی مذهبی یک کارکرد یکپارچه‌کننده مهم دارد. نخستین مزیت اجتماعی عضویت در یک جماعت مذهبی در قدرت الزام‌آور یک چهارچوب معنایی مشترک و احساس تعلق است که با آن همراه است. روایات مذهبی، مناسک و مناسک، سیستمی از نمادها را تشکیل می‌دهند که در ایجاد و حفظ حس «باهم بودن» نقش اساسی دارد. دعای گروهی، موعظه‌ها، سرودها و... پیوسته به افراد یادآوری می‌کنند که آن‌ها بخشی از یک خانواده مذهبی بزرگ‌تر هستند که با ایمان مشترک و احساس تعهد نسبت به یکدیگر به هم پیوند خورده‌اند. چنین چهارچوب معنایی مشترک باعث برانگیخته شدن حس صمیمیت میان افراد، مهم و ارزشمند برای همدیگر می‌شود. دفاع از ارزش‌های جمعی، داشتن ایمان نسبت به صله ارحام، مسئولیت‌پذیری مؤمنان، نشان از تعلق داشتن به گروهی از افراد هم‌مذهبی است که باعث احساس امنیت عاطفی می‌شود؛ زیرا همگان به یک جامعه تعلق داشته و در ارزش‌ها و هنجارهای آن سهیم هستند.

1. Krause

2. Haslam et al

مروری بر مطالعات تجربی پژوهش

الف) مطالعات خارجی

- عبدل خالک (۲۰۲۴) در پژوهشی با عنوان «انجمن‌های دین‌داری و رضایت از زندگی در دانشجویان ۱۶ کشور عربی» نشان می‌دهد که ارتباط بین دین‌داری و رضایت از زندگی مورد تأیید قرار گرفته و مشارکت دینی، مطالعه مفاهیم دینی و داشتن سبک زندگی مرتبط با آموزه‌های دینی به بهبود رضایت بیشتری منجر می‌شود.

- منکوس و لورنا (۲۰۲۳) در مطالعات خود نشان می‌دهند یکی از راه‌هایی که در آن دین و معنویت با علم و عمل روان‌شناسی مثبت‌گرا مرتبط بوده، مربوط به پیوند آن با رضایت از زندگی است. مرور سیستماتیک مطالعات گویای این است که بین دین یا معنویت و رضایت از زندگی یک رابطه مثبت وجود داشته و متغیر دین یا معنویت، میزان و شدت رضایت از زندگی آینده را پیش‌بینی می‌کند. دلایل پیوند بین دین یا معنویت و رضایت از زندگی این است که دین یا معنویت می‌تواند ارتباط اجتماعی، معنا، امید، مقابله و سلامت جسمانی را ارتقا دهد که همه این‌ها رضایت از زندگی را ارتقا می‌دهند.

- گارین و همکاران (۲۰۲۳) در پژوهشی با عنوان «نقش هدایت دینی در افزایش رضایت از زندگی سالمندان» نشان می‌دهد که این مذهب، نقش مراقبتی داشته و به مثابه حمایت روانی-اجتماعی عمل می‌کند و دین در افزایش رضایت از زندگی آن‌ها بسیار مهم است و حداقل آن‌ها را متقاعد می‌کند که با آرامش از مرگ گذشته و آن را به‌عنوان یک رویدادی در زندگی قبول نمایند.

- حبیب و همکاران (۲۰۱۸)، در پژوهشی با عنوان «دین و رضایت از زندگی: مطالعه پیمایشی در میان دانشجویان مقطع کارشناسی ترینیداد» نشان می‌دهند که رفتار مذهبی با رضایت از زندگی ارتباط مثبتی داشته و مشارکت مذهبی، دانش مذهبی، سواد دینی، اعتماد به هم‌گروهی دینی و سرانجام معنابخشی به زندگی و فعالیت‌ها، باعث نشاط و رضایت از زندگی می‌شود. این مطالعه بین ۲۲۸ دانشجوی کارشناسی (۵۰ مرد و ۱۷۸ زن) انجام شده و در نهایت رابطه بین جهت‌گیری مذهبی و انجام فعالیت‌های دینی با بهزیستی را تأیید نموده است.

ب) مطالعات داخلی

پژوهش‌های داخلی صورت گرفته در جدول ۱ به اختصار جهت بررسی و تبیین ارائه شده‌اند.

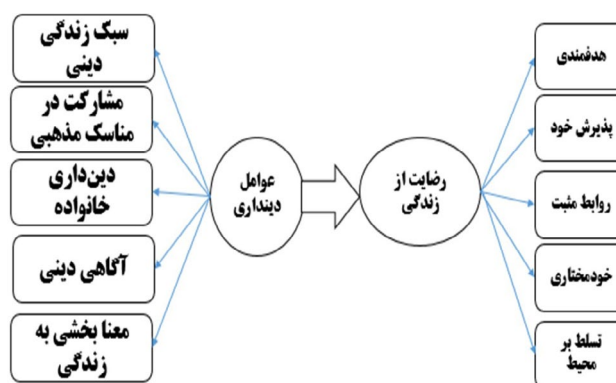
جدول ۱. خلاصه مطالعات داخلی

نویسنده	حجم نمونه	مکان	قومیت	روش+ابزار	نوع پژوهش	رشته تخصصی	روش نمونه‌گیری	گروه بررسی شده دقیق
ممبینی و شفعتی (۱۴۰۲)	۱۰۶۷	استان خوزستان	عرب	پیمایش+پرسشنامه	مقاله کنفرانسی	علوم اجتماعی	تصادفی خوشه‌ای	شهروندان ۱۵ سال به بالا
صالحی (۱۴۰۲)	۲۶۵	میامی	فارس	پیمایش+پرسشنامه	رساله ارشد	روان‌شناسی	تصادفی ساده	آموزگاران ابتدایی شهرستان میامی
صادق گرگیچ (۱۴۰۲)	۳۸۴	تهران	فارس	پیمایش+پرسشنامه	رساله ارشد	مشاوره	خوشه‌ای	دانشجویان دانشگاه
دهقان مروستی (۱۴۰۲)	۳۲۶	مازندران	فارس	پیمایش+پرسشنامه	مقاله پژوهشی	روان‌شناسی	تصادفی خوشه‌ای	کلیه دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های استان مازندران
حسنی (۱۴۰۲)	۲۱۷	نکا	فارس	پیمایش+پرسشنامه	رساله ارشد	روان‌شناسی	در دسترس	از طلاب حوزه علمیه شهرستان نکا

نویسنده	حجم نمونه	مکان	قومیت	روش + ابزار	نوع پژوهش	رشته تخصصی	روش نمونه گیری	گروه بررسی شده دقیق
خراسانی ده شتران (۱۴۰۱)	۳۱۵	خوزستان	عرب	پیمایش + پرسشنامه	رساله دکتری	علوم تربیتی	چندمرحله ای تصادفی	دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز
حاجی محمدی (۱۴۰۰)	۳۶۳	خوی	ترک	پیمایش + پرسشنامه	رساله ارشد	علوم اجتماعی	تصادفی	تمام شهروندان بالای ۱۸ سال شهرستان خوی
گوهری انصاف (۱۴۰۰)	۱۲۰	همدان	فارس	پیمایش + پرسشنامه	رساله ارشد	روان شناسی	تصادفی	دانشجویان مقطع کارشناسی
نعمتی (۱۴۰۰)	۱۶۹	تبریز	ترک	پیمایش + پرسشنامه	مقاله پژوهشی	علوم اجتماعی	در دسترس	مادران دارای کودکان دچار نارسایی های ذهنی و تحولی
نیک سرشت (۱۴۰۰)	۲۳۰	شیراز	فارس	پیمایش + پرسشنامه	رساله ارشد	علوم اجتماعی	در دسترس	بانوان خانه دار ۳۰ تا ۴۵ ساله شهر شیراز
زکی (۱۳۹۸)	۳۸۴	اصفهان	فارس	پیمایش + پرسشنامه	همایشی	علوم اجتماعی	تصادفی	کلیه زنان شاغل و خانه دار شهر اصفهان
دهقانی فیروزآبادی (۱۳۹۶)	۱۰۰	یزد	فارس	پیمایش + پرسشنامه	همایشی	روان شناسی	هدفمند	مادران دارای کودک مبتلا به سرطان
صادقی و همکاران (۱۳۹۷)	۲۰۰	لرستان	لر	پیمایش + پرسشنامه	مقاله پژوهشی	روان شناسی	تصادفی ساده	دانشجویان دختر
معتقدی فرد و همکاران (۱۳۹۷)	۳۶۰	کاشان	فارس	پیمایش + پرسشنامه	مقاله پژوهشی	روان شناسی	طبقه ای متناسب	دانشجویان دانشگاه کاشان
آقابابی و همکاران (۱۳۹۷)	۴۹۳	تهران	فارس	پیمایش + پرسشنامه	مقاله پژوهشی	علوم رفتاری	غیر تصادفی	دانشجویان دانشگاه های تهران
شمیل پور (۱۳۹۷)	۱۹۹	اهواز	عرب	پیمایش + پرسشنامه	رساله ارشد	علوم اجتماعی	خوشه ای چندمرحله ای	کارمندان دانشگاه پیام نور استان اهواز
متولیان و همکاران (۱۳۹۶)	۴۰۷	مازندران	فارس	پیمایش + پرسشنامه	مقاله پژوهشی	علوم اجتماعی	تصادفی	دانشجویان
اتابک (۱۳۹۶)	۱۷۲	یاسوج	لر	پیمایش + پرسشنامه	مقاله پژوهشی	علوم تربیتی	تصادفی خوشه ای	دانشجویان دختر و پسر دانشگاه فرهنگیان
ماهینی و همکاران (۱۳۹۶)	۳۲۸	بوشهر	عرب	پیمایش + پرسشنامه	مقاله پژوهشی	معارف اسلامی	در دسترس	دانشجویان کارشناسی دانشگاه آزاد واحد بوشهر
تجا (۱۳۹۸)	۲۵۴	یزد	فارس	پیمایش + پرسشنامه	رساله ارشد	روان شناسی	تصادفی طبقه ای	معلولین متأهل شهرستان یزد
روانشاد (۱۳۹۸)	۶۰	مشهد	فارس	پیمایش + پرسشنامه	رساله ارشد	روان شناسی	تصادفی ساده	کودکان کم توان ذهنی
شخصی دستگاهیان (۱۳۹۸)	۱۱۲۳	مشهد	فارس	پیمایش + پرسشنامه	رساله دکتری	معارف	تصادفی	دانش آموزان پایه چهارم
ملفت و آذربون (۱۳۹۵)	۳۵۰	شیراز	فارس	پیمایش + پرسشنامه	مقاله پژوهشی	علوم اجتماعی	خوشه ای چندمرحله ای	دانشجویان

نویسنده	حجم نمونه	مکان	قومیت	روش + ابزار	نوع پژوهش	رشته تخصصی	روش نمونه‌گیری	گروه بررسی شده دقیق
صباغ بابائی (۱۳۹۵)	۸۶	لنگرود	فارس	پیمایش + پرسشنامه	رساله ارشد	علوم تربیتی	تصادفی ساده	مادران دارای کودک عقب‌مانده ذهنی
مهداد اسدی (۱۳۹۴)	۲۷۰	نجف‌آباد	فارس	پیمایش + پرسشنامه	مقاله پژوهشی	روان‌شناسی	در دسترس	کارکنان پرستاری
دهقان چناری (۱۳۹۳)	۳۸۳	یزد	فارس	پیمایش + پرسشنامه	رساله ارشد	علوم اجتماعی	خوشه‌ای	زنان متأهل شهر یزد
حجازی و همکاران (۱۳۹۲)	۲۰۰	سجاسرود	ترک	پیمایش + پرسشنامه	مقاله پژوهشی	روان‌شناسی	خوشه‌ای	دانش‌آموزان
پرپوچی و همکاران (۱۳۹۲)	۱۹۳	تهران	فارس	پیمایش + پرسشنامه	مقاله پژوهشی	روان‌شناسی	تصادفی خوشه‌ای	کلیه دانشجویان
نقی‌زاد و گوگدره (۱۳۹۲)	۳۰۰	ملارد	فارس	پیمایش + پرسشنامه	رساله ارشد	علوم تربیتی	تصادفی ساده	دانش‌آموزان هنرستان دخترانه
حاجی‌زاده میمن‌دی و همکاران (۱۳۹۱)	۲۶۵	یزد	فارس	پیمایش + پرسشنامه	مقاله پژوهشی	علوم اجتماعی	خوشه‌ای	زنان سالمند شهر یزد
حاتمی و همکاران (۱۳۹۰)	۳۷۰	تهران	فارس	پیمایش + پرسشنامه	مقاله پژوهشی	مددکاری اجتماعی	طبقه‌ای	گروهی از نظامیان
عبدالله‌پور و همکاران (۱۳۹۰)	۴۰۰	تبریز	ترک	پیمایش + پرسشنامه	علمی پژوهشی	الهیات	خوشه‌ای	دانشجویان دانشگاه آزاد
ربانی و بهشتی (۱۳۹۰)	۲۶۶۷	مشهد	فارس	پیمایش + پرسشنامه	مقاله پژوهشی	علوم اجتماعی	تصادفی	شهروندان زن و مردان
رضا پور و همکاران (۱۳۸۹)	۴۹۵	تبریز	ترک	پیمایش + پرسشنامه	مقاله پژوهشی	علوم تربیتی	تصادفی	دانشجویان دانشگاه تبریز
مروی نام (۱۳۸۹)	۲۶۵	یزد	فارس	پیمایش + پرسشنامه	رساله ارشد	جامعه‌شناسی	تصادفی ساده	زنان سالمند
عباسی (۱۳۸۹)	۱۸۳	اراک	فارس	پیمایش + پرسشنامه	رساله ارشد	علوم اجتماعی	سرشماری	زنان سرپرست خانوار تحت حمایت بهزیستی

الگوی نظری پژوهش

شکل ۱. الگوی نظری پژوهش

براساس این با توجه به مدل نظری یادشده، فرضیه پژوهش به صورت زیر تدوین شده است:

فرضیه اصلی: بین دین‌داری و رضایت از زندگی رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه‌های فرعی

- بین سبک زندگی دینی و رضایت از زندگی رابطه معناداری وجود دارد؛

- بین مشارکت در مناسک مذهبی و رضایت از زندگی رابطه معناداری وجود دارد؛

- بین دین‌داری خانواده و رضایت از زندگی رابطه معناداری وجود دارد؛

- بین آگاهی دینی و رضایت از زندگی رابطه معناداری وجود دارد؛

- بین معنابخشی به زندگی و رضایت از زندگی رابطه معناداری وجود دارد.

روش پژوهش

در این تحقیق از فراتحلیل کمی بهره گرفته شده است. فراتحلیل برآورد اندازه اثر مطالعات در یک واحد اصلی است که با ارجاع به مقالات منتشرشده، سال پژوهش، متغیرهای معنادار با وابسته ارزیابی می‌شود. برای دریافت و جمع‌آوری مقالات از وبگاه نورمگز، سیویلیکا، ایرانداک و مگ‌ایران با کلیدواژه «دین‌داری و رضایت از زندگی» در بازه زمانی ۱۳۸۹ الی ۱۴۰۲، با حجم نمونه ۴۹ تحقیق را شناسایی و بعد از کنترل از حیث روشی، اعتبار، روایی و یافته‌های علمی، تعداد ۳۶ سند وارد نرم‌افزار شده و اندازه اثر نهایی هر پژوهش و اثر نهایی کل به‌وسیله فرمول فیشر و کوهن برآورد شده است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

یافته‌های تحقیق در دو دسته توصیفی و تحلیلی ارزیابی شده‌اند.

الف) توصیفی

- رشته تخصصی نویسندگان مسئول در ۴۲ درصد علوم اجتماعی، ۳۶ درصد علوم روان‌شناسی، ۱۲ درصد علوم تربیتی، ۶ درصد مددکاری اجتماعی، و ۴ درصد علوم معارف اسلامی است.

- شیوه نمونه‌گیری مطالعات در ۴۲ درصد تصادفی ساده، ۴۱ درصد تصادفی خوشه‌ای، ۱۲ درصد طبقه‌ای، و ۵ درصد هدفمند بوده است.

- جامعه آماری پژوهش در ۴۸ درصد دانشجویان دانشگاه، ۲۴ درصد زنان و مادران خانه‌دار، ۱۸ درصد شهروندان عمومی، ۵ درصد دانش‌آموزان و ۵ درصد گروه نظامیان بوده است.

- هویت قومی تحت بررسی در ۵۹ درصد فارس، ۲۴ درصد آذری، ۱۲ درصد لر، و ۵ درصد عرب بوده است.

- نوع سند پژوهش در ۶۵ درصد مقاله پژوهشی، ۱۸ درصد رساله کارشناسی ارشد، و ۱۷ درصد مقاله کنفرانسی بوده است.

ب) تحلیلی

در این بخش، یافته‌های حاصل از فراتحلیل به تفکیک مطالعات ارائه شده است.

جدول ۲. اندازه اثر پژوهش

گزارش آماری					نویسندگان و سال
sig	Z	upper	lower	Effect size	
۰/۰۰۰	۸/۰۶۱	۰/۴۸۴	۰/۳۱۱	۰/۴۰۱	ممبینی و شفعتی (۱۴۰۲)
۰/۰۰۰	۷/۰۸۶	۰/۴۴۴	۰/۲۶۴	۰/۳۵۷	صالحی (۱۴۰۲)
۰/۰۰۰	۱۱/۰۹۰	۰/۸۳۶	۰/۶۸۸	۰/۷۷۲	صادق گرگیچ (۱۴۰۲)
۰/۰۰۰	۱۱/۸۲۰	۰/۶۰۸	۰/۴۶۶	۰/۵۴۱	دهقان مروتی (۱۴۰۲)
۰/۰۴۲	۵/۲۰۸	۰/۳۱۱	۰/۰۷۶	۰/۱۲۲	حسینی (۱۴۰۲)
۰/۰۰۰	۸/۵۳۹	۰/۶۳۴	۰/۴۳۷	۰/۵۴۳	خراسانی ده شتران (۱۴۰۱)
۰/۰۰۰	۸/۴۸۲	۰/۵۰۲	۰/۳۳۲	۰/۴۲۱	حاجی محمدی (۱۴۰۰)
۰/۰۰۰	۴/۴۹۵	۰/۳۱۱	۰/۱۲۵	۰/۲۲۰	گوهری انصاف (۱۴۰۰)
۰/۰۰۴	۲/۹۰۸	۰/۳۵۸	۰/۰۷۳	۰/۲۲۰	نعمتی (۱۴۰۰)
۰/۰۰۰	۱۵/۷۶۹	۰/۷۲۱	۰/۶۱۰	۰/۶۶۹	نیک سرشت (۱۴۰۰)
۰/۰۰۰	۱۵/۸۱۹	۰/۸۵۳	۰/۷۵۶	۰/۸۱۰	زکی (۱۳۹۸)
۰/۰۰۲	۳/۱۲۶	۰/۳۵۳	۰/۰۸۴	۰/۲۲۳	دهقانی فیروزآبادی (۱۳۹۶)
۰/۰۰۰	۳/۷۹۱	۰/۳۴۱	۰/۱۱۳	۰/۲۳۰	صادقی و همکاران (۱۳۹۷)
۰/۰۰۰	۱۳/۷۰۳	۰/۶۷۴	۰/۵۴۶	۰/۶۱۴	معتدی فرد و همکاران (۱۳۹۷)
۰/۰۰۰	۱۰/۴۲۰	۰/۵۵۲	۰/۴۰۱	۰/۴۸۰	اقابابایی و همکاران (۱۳۹۷)
۰/۰۰۰	۷/۲۷۴	۰/۱۷۷	۰/۱۰۳	۰/۱۴۰	شمیل پور (۱۳۹۷)
۰/۰۰۲	۳/۱۲۶	۰/۲۲۵	۰/۰۵۳	۰/۱۴۰	متولیان و همکاران (۱۳۹۶)
۰/۰۰۰	۱۲/۸۸۱	۰/۳۲۱	۰/۱۰۰	۰/۳۲۱	اتابک (۱۳۹۶)
۰/۰۰۰	۳/۰۹۲	۰/۴۰۰	۰/۲۳۱	۰/۱۳۰	ماهینی و همکاران (۱۳۹۶)
۰/۰۰۱	۴/۸۳۱	۰/۸۷۱	۰/۴۳۱	۰/۲۴۵	تجا (۱۳۹۸)
۰/۰۰۲	۵/۱۱۳	۰/۳۴۰	۰/۱۲۱	۰/۱۱۹	روانشاد (۱۳۹۸)
۰/۰۰۰	۶/۷۱۲	۰/۶۰۰	۰/۳۱۲	۰/۲۹۰	شخصی دستگایان (۱۳۹۸)
۰/۰۰۰	۴/۲۰۱	۰/۷۲۱	۰/۴۰۰	۰/۳۳۵	ملفت و آذربون (۱۳۹۵)
۰/۰۰۰	۹/۵۱۲	۰/۲۸۸	۰/۱۰۲	۰/۲۰۱	صباغ بابائی (۱۳۹۵)
۰/۰۰۰	۱۱/۳۲۲	۰/۵۸۱	۰/۳۳۲	۰/۱۷۲	مهداد، اسدی (۱۳۹۴)
۰/۰۰۰	۱۲/۰۳۳	۰/۶۶۱	۰/۳۴۱	۰/۱۳۴	دهقان چناری (۱۳۹۳)
۰/۰۰۰	۱۴/۳۳۱	۰/۲۹۰	۰/۱۱۰	۰/۳۹۱	حجازی و همکاران (۱۳۹۲)
۰/۰۰۰	۳/۸۸۱	۰/۱۹۱	۰/۰۸۹	۰/۴۴۰	پریوچی و همکاران (۱۳۹۲)
۰/۰۰۰	۴/۸۴۱	۰/۴۱۲	۰/۱۲۴	۰/۲۳۸	نقی‌زاد و گوگرد (۱۳۹۲)
۰/۰۰۰	۶/۹۳۱	۰/۳۳۱	۰/۱۴۱	۰/۲۵۷	حاجی‌زاده میمندی و همکاران (۱۳۹۱)
۰/۰۰۰	۷/۳۷۱	۰/۴۰۰	۰/۲۳۱	۰/۲۸۸	حاتمی و همکاران (۱۳۹۰)
۰/۰۰۰	۳/۵۵۸	۰/۵۶۲	۰/۳۳۱	۰/۲۹۰	عبدالله پور و همکاران (۱۳۹۰)
۰/۰۰۰	۱۰/۳۱۱	۰/۴۸۰	۰/۳۲۱	۰/۱۱۷	ربانی و بهشتی (۱۳۹۰)
۰/۰۰۰	۸/۳۲۱	۰/۵۳۱	۰/۳۰۰	۰/۲۰۰	رضایپور و همکاران (۱۳۸۹)
۰/۰۰۱	۶/۱۰۲	۰/۳۸۱	۰/۱۷۱	۰/۳۴۱	مروی نام (۱۳۸۹)
۰/۰۰۰	۱۲/۳۴۷	۰/۵۳۱	۰/۴۱۲	۰/۱۵۰	عباسی (۱۳۸۹)

نتایج نشان می‌دهد که دین‌داری در تمامی پژوهش‌ها دارای تأثیر معناداری بر رضایت از زندگی بوده و با افزایش میزان دین‌داری در جامعه، میزان رضایت از زندگی نیز افزایش می‌یابد.

- اثر کل دین‌داری بر رضایت از زندگی

جدول ۳. اثر کل دین‌داری بر رضایت از زندگی

اندازه اثر	حد پایین	حد بالا	مقدار Z	سطح معناداری
۰/۴۸۱	۰/۱۸۷	۰/۴۶۱	۲۸/۹۸۱	۰/۰۰۰
متغیر مستقل: دین‌داری / متغیر وابسته: رضایت از زندگی				

میانگین اندازه اثر میزان دین‌داری بر رضایت از زندگی برابر با ۰/۴۸۱ است. براساس این تأثیر میزان دین‌داری بر رضایت از زندگی تأیید می‌شود.

- اثر عوامل دین‌داری بر رضایت از زندگی

جدول ۴. اثر مؤلفه‌های دین‌داری بر رضایت از زندگی

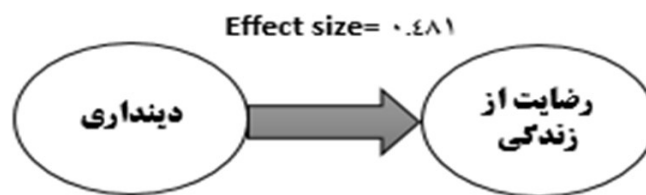
متغیرهای مستقل	اندازه اثر	حد پایین	حد بالا	مقدار Z	سطح معناداری
سبک زندگی دینی	۰/۲۰۰	۰/۶۱۷	۰/۸۱۰	۱۲/۳۱۷	۰/۰۰۰
مشارکت در مناسک مذهبی	۰/۱۷۶	۰/۱۹۹	۰/۳۲۲	۷/۸۵۲	۰/۰۰۰
دین‌داری خانواده	۰/۳۰۲	۰/۰۶۵	۰/۲۱۰	۳/۱۱۴	۰/۰۰۰
آگاهی دینی	۰/۱۸۹	۰/۰۱۸	۰/۱۹۲	۲/۰۶۷	۰/۰۰۰
معنابخشی به زندگی	۰/۲۴۱	۰/۳۲۶	۰/۵۴۴	۱۰/۰۶۲	۰/۰۰۰
متغیر وابسته: رضایت از زندگی					

براساس این نتایج نشان می‌دهد که:

- بین سبک زندگی دینی و رضایت از زندگی رابطه معناداری وجود دارد و مقدار ضریب تأثیر آن برابر با ۰/۲۰۰ است؛
- بین مشارکت در مناسک مذهبی و رضایت از زندگی رابطه معناداری وجود دارد و مقدار ضریب تأثیر آن برابر با ۰/۱۷۶ است؛
- بین حضور در شبکه‌های مذهبی و رضایت از زندگی رابطه معناداری وجود دارد و مقدار ضریب تأثیر آن برابر با ۰/۲۴۱ است؛
- بین دین‌داری خانواده و رضایت از زندگی رابطه معناداری وجود دارد و مقدار ضریب تأثیر آن برابر با ۰/۳۰۲ است؛
- بین آگاهی دینی و رضایت از زندگی رابطه معناداری وجود دارد و مقدار ضریب تأثیر آن برابر با ۰/۱۸۹ است؛
- بین معنابخشی به زندگی و رضایت از زندگی رابطه معناداری وجود دارد و مقدار ضریب تأثیر آن برابر با ۰/۲۴۱ است.

بحث و نتیجه‌گیری

دین‌داری به معنای باورها، اعتقادات و رفتارهای مذهبی در ارتباط بین انسان با دستورات الهی اطلاق می‌شود که سبب تأمین رضایت اجتماعی، آرامش و کاهش اضطراب، افسردگی و ناایمنی روانی می‌شود. پژوهش با انجام فراتحلیل در بازه ۱۳۸۹-۱۴۰۲ نشان می‌دهد که دین‌داری به‌عنوان مؤلفه کلی اثری معناداری بر رضایت از زندگی داشته و ضریب اندازه اثر کوهن آن برابر با ۰/۴۸۱ است. با افزایش شدت و میزان دین‌داری در جامعه، رضایت از زندگی شهروندان افزایش می‌یابد. با افزایش میزان دین‌داری، میزان رضایت از زندگی آن‌ها نیز افزایش می‌یابد. باید گفت: دین‌داری با ایجاد پیوندهای اجتماعی میان فرد و خداوند، رفتارهای روزمره آن‌ها را تنظیم کرده و معنا می‌بخشد. این رابطه در شکل زیر ترسیم شده است:

شکل ۲. تأثیر کلی دین‌داری بر رضایت از زندگی

طبق نتایج پژوهش، حضور دین‌داری در زندگی به ارتقای رضایت از زندگی منجر شده و از میزان نگرانی، استرس، اضطراب، آشفتگی ذهنی-روانی آن‌ها در شرایط مختلف اقتصادی-اجتماعی می‌کاهد. با افزایش میزان دین‌داری و توسعه آن در زیست جمعی جامعه (۰/۴۸۱)، ضمن بهبود بسترهای شادی اجتماعی، میزان رضایت اجتماعی آن‌ها از زندگی نیز افزایش خواهد یافت. شبکه‌های دوستی ایجادشده توسط مسائل دینی، نوعی از دارایی اجتماعی به نام سرمایه اجتماعی خلق می‌کند و شبکه‌هایی جهت یافتن شغل، رسیدگی به فقرا، مقابله با شیوع آسیب‌های اجتماعی و ترمیم افشار آسیب‌پذیر و حمایت از آن‌ها، به ارتقای از رضایت از زندگی کمک می‌کند. همچنین، رابطه بین مؤلفه‌های دین‌داری با رضایت از زندگی معنادار بوده است.

- سبک زندگی دینی به بهبود رضایت و خوش‌بینی نسبت به زندگی کمک شایانی می‌کند. این متغیر در مدل ۲۰ درصد از تغییرات رضایت از زندگی را تبیین نموده است. مذهب مستقیماً با منع کردن رفتارهای پرخطر و ترویج رفتارهای سالم به سلامتی بهتر منجر شده و اعضای جامعه را از مصرف بیش‌ازحد الکل، مواد مخدر و رفتارهای مخاطره‌آمیز منع می‌کند. این مؤلفه کلیدی در رضایت از زندگی است. فضایل ترویج‌شده توسط دین مانند شفقت، بخشش و کمک به دیگران در زندگی، باعث بهبود شادی و حتی سلامت جسمانی می‌شود؛ زیرا دین سبک زندگی با باورهای فراطبیعت افراد را تشویق می‌کند که در برابر آسیب و شرایط بحرانی مقاوم بوده و مهارت‌های مقابله و مواجهه را یاد بگیرند.

- با افزایش مشارکت دینی به دلیل انسجام، پیوند و تعامل دینی میان افراد دین‌دار، میزان رضایت از زندگی نیز افزایش یافته و از سطح استرس، نگرانی و ناامنی ذهنی کاسته می‌شود. متغیر مشارکت در مناسک مذهبی، ۱۷ درصد از تغییرات رضایت از زندگی را پیش‌بینی نموده است. مشارکت مذهبی با رفاه ذهنی بیشتر همراه بوده و افراد شادتر و سالم‌تر تمایل و توانایی بیشتری برای حضور فعال در جوامع خود، ازجمله گروه‌های مذهبی دارند. این افراد ضمن کسب رضایت از اجتماعی، کمتر دچار ناراحتی روانی و جسمانی می‌شوند. دلیل عمده آن خروج از انزوای اجتماعی و گام گذاشتن در مسیر تحرک اجتماعی و توسعه روابط اجتماعی است.

- با افزایش حضور در شبکه‌های مذهبی، تقویت شبکه‌ها و هم‌گروهی‌های دینی و همکیش، بر میزان رضایت از زندگی نیز افزوده می‌شود. این متغیر ۲۴ درصد از تغییرات رضایت از زندگی را پیش‌بینی نموده است. فعالیت‌های مذهبی یک محرک کلیدی برای رفاه در میان افراد فعال مذهبی است. حضور در این ساختار، به حمایت اجتماعی و کسب تعلق جمعی منجر شده و در نتیجه زمینه‌های مقابله با افسردگی اجتماعی، اضطراب و ناراحتی‌های عاطفی و روانی را فراهم می‌کند.

- دین‌داری خانواده یکی از متغیرهای مهم در ارتقای رضایت از زندگی افراد است. وجود والدین (پدر و مادر) دین‌دار می‌تواند احساس رضایت نسبت به زندگی را بهبود بخشد. این متغیر ۳۰ درصد از تغییرات رضایت از زندگی را پیش‌بینی نموده است.

- افزایش دانش و آگاهی نسبت به دین، مذهب و باورهای اسلامی به ارتقای رضایت از زندگی کمک می‌کند. این متغیر ۱۸ درصد از تغییرات رضایت از زندگی را پیش‌بینی نموده است. مطالعه متون دینی، دانش و اطلاع نسبت به آثار دین در زندگی به احساس خوش‌بینی و رضایت، خوشایندسازی هستی زندگی، خلق امیدواری، نشاط و فعالیت‌های معنادار زندگی می‌شود.

- معنابخشی به زندگی از طریق دین، به افزایش رضایت از زندگی کمک نموده و این متغیر ۲۴ درصد از تغییرات رضایت از زندگی را پیش‌بینی نموده است. انسان موجودی هدفمند بوده و زندگی او در صورتی معنادار می‌شود که در ساحت معرفتی، هدف واقعی‌اش شناخته شود و در مسیر قاعده‌مندی حرکت نماید. دین با ارائه رهنمودهای اخلاقی، در فرایند معنابخشی به رضایت از زندگی کمک می‌کند. زندگی دینی از طریق ارتباط فعال و زنده با امر متعال به معنابخشی زندگی منجر می‌شود؛ زیرا زندگی دینی باعث می‌شود که فرد با ارزش‌هایی ارتباط برقرار کند. زندگی دینی به اصطلاح یک پل ارتباطی برای پیوند با ارزش آنجهانی بوده و این احساس معنا از طریق دین رخ می‌دهد.

مطابق نتایج پیش‌گفته، رضایت از زندگی به نگرش مثبت، شادکامی، بهزیستی اجتماعی در زندگی اطلاق می‌شود که همراه با خوش‌بینی، اطمینان و امید اجتماعی نسبت به آینده است. این پدیده تحت تأثیر متغیرهای مختلفی از جمله دین‌داری است. نتایج پژوهش حاضر در یک بازه زمانی طولانی نشان می‌دهد که دین‌داری با ایجاد حس خوشبختی، رضایت از زندگی را از حالت مادی خارج می‌کند و به امری معنوی-روانی و فرامادی پیوند می‌زند؛ زیرا باورهای مذهبی به درک بیشتر رویدادها کمک نموده و به امور به‌ظاهر پیش‌پاافتاده معنا می‌بخشد.

از این‌رو، افراد مذهبی مشکلاتی را که با آن مواجه می‌شوند کمتر به‌عنوان یک تهدید می‌بینند. به این ترتیب، باورهای مذهبی می‌تواند ابزارهای مقابله‌ای مهمی باشند که به افراد اجازه می‌دهد تا با رویدادهای مهم زندگی راحت‌تر سازگار شده و دیدگاه پایداری از جهان ارائه دهند و بنابراین، سطوح استرس را کاهش می‌دهند. افزون‌براین، در سایه دین‌داری و ایمان مذهبی، زندگی یک فرد دارای ارزش ویژه‌ای است؛ زیرا ایمان مذهبی به او دستورالعمل‌های اخلاقی جهت فهم فضیلت‌ها و مقابله با سختی‌های زندگی ارائه می‌دهد و فرد در سایه این ایمان دینی، احساس ارزشمندی، منزلت و کفایت اجتماعی می‌کند. اتصال به وحی و عالم معنا به‌عنوان هدف گمشده بشری، انسان‌ها را از گمراهی، احساس بیگانگی، آنومی و بحران معنا نجات داده و مسیرهای زندگی و فعالیت روزمره را معنادار می‌کند. با رهایی از احساس پوچی و نیهیلیسم از طریق مناسک دینی (سرمايه مذهبی)، شدت و میزان رفتارهای پرخطر زندگی (خودکشی، افسردگی، بیماری روانی، اعتیاد، الکلیسم، فراغت ناخوشایند و ناسالم) نیز کاهش می‌یابد. امید، شادی و آرامش زندگی از محورهای سازنده یک زندگی رضایتمند و خوشایند است؛ به‌طوری‌که با ایجاد احساس ارزشمندی، احساس قدرت و آرامش، از طریق دین‌داری، زندگی تعادل اجتماعی خود را بازمی‌یابد. به این معنا که فرد خود را در جهان اجتماعی، قدرتمند، مستقل، خودباور تصور کرده و نسبت به وقایع اجتماعی به‌جای انفعال، حالتی فعال، اثرگذار و تغییردهنده را در پیش می‌گیرد. این امر از طریق اعمال مذهبی و الهام‌های معنوی القاشده از طریق اصول دین همراه با خودکنترلی و افزایش روابط اجتماعی (خروج از انزوا و فردگرایی) باعث لذت بیشتر، رضایت از زندگی و تلاش بیشتر برای ساختن آینده‌ای بهتر صورت می‌گیرد.

بشر در سایه پیوند با خدا از طریق مناسک دینی و مذهبی، به منابع فرامادی-معنوی قوی از امنیت دست می‌یابد که توان سازگاری، مقابله و مواجهه با مشکلات اجتماعی-جسمانی را کسب می‌کند. در جهان مدرنیته، با وجود صنعت و فناوری یکی از پناهگاه‌های انسانی جهت داشتن یک زندگی رضایتمند، وجود الگوهای معنوی از جمله دین‌داری است که در این پژوهش تأیید شده است. افزایش تاب‌آوری روانی-اجتماعی در زندگی، استحکام روانی و جسمانی از پیامدهای معنابخشی دین به زندگی است.

منابع

۱. اتابک، رضا (۱۳۹۶). رابطه دین‌داری با رضایت از زندگی در بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه فرهنگیان یاسوج در سال ۹۶-۱۳۹۵. مجله پویش در آموزش علوم انسانی، ۳(۷)، ۱-۱۵.
۲. آقابابایی، ناصر، سهرابی، فرامرز، اسکندری، حسین، برجعلی، احمد، و فرخی، نورعلی (۱۳۹۷). پیش‌بینی «آسایش درونی» براساس «نگرش به دین» با واسطه‌گری «امید» و «معنای زندگی». نشریه مطالعات اسلام و روان‌شناسی، ۱۲(۲۲)، ۱۰۹-۱۳۴.
۳. پرپوچی، بهجت، احمدی، مجید، و سهرابی، فرامرز (۱۳۹۲). رابطه دین‌داری و حمایت اجتماعی با رضایت از زندگی دانشجویان دانشگاه. دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی، ۱۴(۵۳)، ۶۰-۶۸.
۴. تاجا، ماهرخ (۱۳۹۶). مقایسه رضایت از زندگی و عوامل مرتبط با آن در ازدواج‌های درون‌گروهی و برون‌گروهی بین معلولین دانشگاه یزد، پردیس علوم انسانی و اجتماعی- دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، کارشناسی ارشد.
۵. چلبی، مسعود، و موسوی، سیدمحسن (۱۳۸۷). بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر شادمانی در سطوح خرد و کلان. جامعه‌شناسی ایران، ۹(۲-۱)، ۴-۵۷.
۶. حاتمی، حمیدرضا، محبی، محمدباقر، و اکبری، علیرضا (۱۳۹۰). بررسی تأثیر میزان دین‌داری بر رضایت از زندگی زنان (مطالعه در یک سازمان نظامی). روان‌شناسی نظامی، ۲(۷)، ۱۱-۲۲.
۷. حاجی محمدی، فاطمه، گلایی، فاطمه، و کوهی، کمال (۱۴۰۰). مطالعه تعیین‌کننده‌های اقتصادی-اجتماعی رضایت از زندگی در میان شهروندان شهرستان خوی. فصلنامه علوم اجتماعی مشهد، ۱۹(۳)، ۳-۱۳۵.
۸. حاجی‌زاده میمنندی، مسعود، زارع شاه‌آبادی، اکبر، و ابوترابی زارچی، نرگس (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین دین‌داری و رضایت از زندگی در بین زنان سالمند شهر یزد. مطالعات راهبردی زنان، ۱۱(۵۸)، ۱۹۱-۲۳۶.
۹. حاجی‌زاده میمنندی، مسعود، و برغمندی، مهدی (۱۳۸۹). رابطه عمل به باورهای دینی و رضایت از زندگی در بین سالمندان. سالمند، ۱(۵)، ۸۷-۹۴.
۱۰. حجازی، مسعود، صبحی، افسانه، و حسینی، مرتضی (۱۳۹۲). رابطه دین‌داری با رضایت از زندگی و شادکامی دختران دانش‌آموز. زن و مطالعات خانواده، ۶(۲۲)، ۶۱-۷۷.
۱۱. حسنی، ابوالفضل (۱۴۰۲). پیش‌بینی رضایت‌مندی از زندگی براساس معنای زندگی پایبندی مذهبی و خودارزشمندی با میانجگری باورهای مذهبی. دانشگاه پیام نور استان مازندران، مرکز پیام‌نور ساری، کارشناسی ارشد.
۱۲. خانلو، محمود، و زارعیان، ساناز (۱۳۹۴). مقایسه میزان رضایت از زندگی دانش‌آموزان با و بدون آسیب بینایی. فصلنامه تعلیم و تربیت استثنایی، ۴(۱۳۲)، ۳۸-۳۳.
۱۳. خراسانی ده شتران، مریم (۱۴۰۱). مقایسه برخی متغیرهای روان‌شناختی میانجی‌گر در تبیین رابطه میان مذهب درونی با سلامت روانی و رضایت از زندگی. دانشگاه شهید چمران اهواز، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دکتری تخصصی (PhD).
۱۴. دهقان مروستی، ساناز (۱۴۰۲). رابطه استحقاق روان‌شناختی و هویت دینی با رضایت از زندگی دانشجویان دارای علائم اهمال‌کاری تحصیلی: نقش میانجی بهزیستی روان‌شناختی. نشریه اندیشه‌های نوین تربیتی، ۱۹(۴)، ۶۹-۹۵.
۱۵. دهقان‌چناری، مریم، حاجی‌زاده میمنندی، مسعود، و افراسیابی، حسین (۱۳۹۳). شناخت عوامل مرتبط با رضایت از زندگی زنان (مطالعه در بین زنان متأهل شهر یزد). فصلنامه زن در فرهنگ و هنر، ۱(۷)، ۶۱-۷۶.

۱۶. دهقانی فیروزآبادی، محمدحسین (۱۳۹۶). بررسی رابطه بین استرس ادراک شده، سبک های مقابله ای و نگرش مذهبی با رضایت از زندگی مادران دارای کودک سرطانی. مطالعات روان شناسی و علوم تربیتی، ۱(۱۸)، ۱۹-۳۶.
۱۷. ربانی، رسول، و بهشتی، سیدصمد (۱۳۹۰). بررسی تجربی رابطه دین داری و رضایت از زندگی علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد، ۱(۱)۸، ۷۹-۱۰۲.
۱۸. رضاپور، یوسف، فتحی، آیت اله، سرداری، مرضیه، و شیرعلی پور، اصغر (۱۳۸۹). بررسی رابطه دین داری و وضعیت اقتصادی - اجتماعی دانشجویان با رضایت از زندگی با تعدیل گری مؤلفه های سلامت روانی پژوهش های نوین روان شناختی، ۵(۹)، ۶۹-۸۹.
۱۹. رمضان زاده بادل، زهرا، و حسینی سورکی، محمد (۱۳۹۳). رابطه التزام عملی به اعتقادات اسلامی و کیفیت زندگی و رضایت از زندگی (دانشجویان دختر مقطع کارشناسی دانشگاه پیام نور قم). اسلام و مطالعات اجتماعی، ۲(۳)، ۸۶-۱۱۰.
۲۰. روانشاد، کمال (۱۳۹۸). مقایسه باورهای مذهبی، حمایت اجتماعی و رضایت از زندگی مادران کودکان کم توان ذهنی و کودکان عادی در مشهد مرغاب دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، دانشکده علوم انسانی، کارشناسی ارشد.
۲۱. روحانی، عباس، و معنوی پور، داود (۱۳۸۷). رابطه عمل به باورهای دینی با شادکامی و رضایت زناشویی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد مبارکه. روان شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان)، ۵(۳۵)، ۲۰۶-۱۸۹.
۲۲. زکی، محمدعلی (۱۳۹۸). تبیین جامعه شناختی رضایت از زندگی زنان (مورد: مقایسه زنان شاغل و خانه دار ۲۰-۴۹ ساله شهر اصفهان). مطالعات کاربردی در علوم اجتماعی و جامعه شناسی، ۲(۵)، ۱-۲۰.
۲۳. شخصی دستگایان، بهشته (۱۳۹۸). جهت گیری قرآنی و پرسشنامه شیعه اثنی عشری، رضایت مندی از زندگی، موفقیت زبان انگلیسی و موفقیت تحصیلی در سطح چهارم متوسطه (پیش دانشگاهی) دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دکتر علی شریعتی، دکتری تخصصی. (PhD)
۲۴. شمیل پور، هادی (۱۳۹۷). رابطه بین باورهای مذهبی، بهزیستی روان شناختی و معنای زندگی در کارکنان دانشگاه پیام نور استان لرستان، مرکز پیام نور بروجرد، کارشناسی ارشد.
۲۵. شیرازی، زینب، چیت سازان، محمدعلی، و حجازی، سیدناصر (۱۴۰۰). بررسی جامعه شناختی ارتباط بین سرمایه اجتماعی و رضایت از زندگی در بین شهروندان شهر شهرضا. پژوهش های جامعه شناختی، ۴(۱۵)، ۷-۲۴.
۲۶. صادقی، مسعود، ایمنی، فاطمه، و باوزین، فاطمه (۱۳۹۷). رضایت از زندگی دانشجویان: پیش بینی براساس دین داری، معنا در زندگی و انعطاف پذیری شناختی. مطالعات اجتماعی روان شناختی زنان، ۱۶(۴)، ص ۱۹۵-۲۲۱.
۲۷. صالحی، عبدالحسین (۱۴۰۲). رابطه باورهای مذهبی با شادکامی، رضایت از زندگی و خوش بینی در فرهنگیان دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود، دانشکده علوم انسانی، کارشناسی ارشد.
۲۸. صباغ بابائی، شبیم (۱۳۹۵). رابطه باورهای مذهبی با شادکامی و رضایت از زندگی مادران دارای کودک عقب مانده ذهنی شهرستان لنگرود دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، کارشناسی ارشد.
۲۹. طالبان، محمدرضا (۱۳۸۰). دین داری و بزهکاری. تهران: مؤسسه پژوهشی فرهنگ، هنر و ارتباطات.
۳۰. عباسی، مریم (۱۳۸۹). بررسی میزان رضایت زندگی زنان سرپرست خانوار و عوامل مؤثر بر آن. دانشگاه علامه طباطبائی، دانشکده علوم اجتماعی، کارشناسی ارشد.
۳۱. عبدالله پور، نازی، سید مهدوی اقدم، میرروح الله، قلی زاده، حسین، و علی اشرفی زکی، زینب (۱۳۹۰). رابطه بین دین داری با رضایت از زندگی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی تبریز. نشریه تربیت اسلامی، ۶(۱۲)، ۱۴۱-۱۵۳.

۳۲. کوزر، لویس (۱۳۸۸). زندگی و اندیشه بزرگان جامعه‌شناسی، ترجمه محسن ثلاثی. تهران: انتشارات علمی.
۳۳. کوشا، محمدعلی (۱۳۷۶). پایه‌شناسی دین. قم: انتشارات پارسیان.
۳۴. گرگیچ، محمدصادق (۱۴۰۲). بررسی نقش میانجی شادکامی در رابطه باورهای دینی با رضایت از زندگی در دانشجویان. مرسه آموزش عالی کاویان، گروه روان‌شناسی، کارشناسی ارشد.
۳۵. گوهری انصاف، زهرا (۱۴۰۰). بررسی رابطه دین‌داری با رضایت از زندگی و سلامت روان دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد. دانشگاه بوعلی سینا و طلاب سطح دو الزهرا آخوند شهر همدان.
۳۶. ماهینی، انسیه، ماهینی، فاخته، و علیزاده شیرازی، مژده (۱۳۹۶). بررسی جایگاه دین‌داری در معناداری زندگی (مطالعه موردی: دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر). فصلنامه اندیشه نوین دینی، ۱۳(۵۱)، ۴۱-۵۶.
۳۷. متولیان، سیدمهدی، و نوری، زهرا (۱۳۹۶). رابطه ابعاد دین‌داری جنسیت و تأهل با میزان رضایت از زندگی در میان، دختران و پسران دانشجوی دانشگاه مازندران. اسلام و علوم اجتماعی، ۱۸(۹)، ۱۳۹-۱۵۹.
۳۸. متولیان، مهدی، نوری، زهرا، و حسینی شروانی، مهدی (۱۳۹۶). رابطه ابعاد دین‌داری، جنسیت و تأهل با میزان رضایت از زندگی در میان دختران و پسران دانشجوی دانشگاه مازندران. اسلام و علوم اجتماعی، ۹(۱۸)، ۱۳۹-۱۶۰.
۳۹. مرحمتی، زهرا، و خرمایی، فرهاد (۱۳۹۵). بررسی اثر دین‌داری صبر و امید بر بهزیستی فضیلت‌گرا. پژوهش‌نامه روان‌شناسی اسلامی، ۵(۲)، ۳۴-۶۶.
۴۰. مروی نام، نرگس (۱۳۸۹). رابطه بین دین‌داری و رضایت از زندگی در بین زنان سالمند شهر یزد دانشگاه یزد، کارشناسی ارشد.
۴۱. معتقدی فرد، مهشاد، درب اصفهانی، فریده، صدیق ارفعی، و شکاری، فربرز و عباس (۱۳۹۷). همبستگی بین سبک زندگی اسلامی با رضایت از زندگی و سلامت روان. مجله سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت، ۲(۳)، ۱۳۱-۱۳۵.
۴۲. ملتفت، قوام، و آذربون، بنت الهدی (۱۳۹۵). پیش‌بینی رضایت از زندگی براساس الگوی ارتباطی خانواده با نقش میانجی‌گری انگیزش مذهبی. فصلنامه علوم روان‌شناختی، ۱۵(۵۷)، ۵۹-۷۸.
۴۳. ممبینی، ایمان، و شفعتی، معصومه (۱۴۰۲). تبیین جامعه‌شناختی رابطه دین‌داری و رضایت از زندگی، هفتمین همایش بین‌المللی مطالعات دینی، علوم انسانی و اخلاق زیستی در جهان اسلام، تهران.
۴۴. منطری توکلی، علیرضا، و عراقی‌پور، نجمه (۱۳۸۸). بررسی رابطه بین دین‌داری و شادکامی در بین دانشجویان، دختر دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۸۸. فصلنامه روان‌شناسی تربیتی، ۶(۱۹): ۱۹-۴۵.
۴۵. مهداد، علی، و اسدی، علی (۱۳۹۴). رابطه باورهای مذهبی و رضایت از زندگی در میان پرستاران. نشریه روان‌شناسی فرهنگی زن، ۷(۲۳)، ۲۱-۳۱.
۴۶. میرفرهادی، نسترن، موسوی، ساقی، تیری، رسول، و کاظم‌نژاد، لیلی (۱۳۹۰). بررسی نقش عوامل فردی بر رضایت از زندگی در پرستاران شاغل در بیمارستان‌های وابسته به دانشگاه علوم پزشکی شهر رشت. دو فصلنامه دانشکده‌های پرستاری و مامایی استان گیلان، ۲۱(۶۵)، ۵۸-۵۲.
۴۷. نصر اصفهانی، آرش، روزخوش، محمد، و دریس، پریا (۱۳۹۷). دین‌داری و رضایت از زندگی در ایران. مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، ۷(۴)، ۶۲۷-۶۴۸.
۴۸. نعمتی، شهروز (۱۴۰۰). نقش سخت‌کوشی روان‌شناختی و راهبردهای مقابله‌ای مذهبی در پیش‌بینی رضایت از زندگی مادران دارای کودکان دچار نارسایی‌های ذهنی و تحولی. فصلنامه پژوهش‌های نوین روان‌شناختی، ۱۶(۶۱)، ۱۹-۲۸.

۴۹. نقی‌زاده گوگرد، محبوبه (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین عمل به باورهای دینی، امید به زندگی و رضایت از زندگی با میزان اعتیادپذیری دانش‌آموزان. دانشگاه علامه طباطبائی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، کارشناسی ارشد.
۵۰. نیک‌سرشت، فاطمه (۱۴۰۰). پیش‌بینی رضایت از زندگی بانوان دار براساس عمل به باورهای دینی و خوش‌بینی. مؤسسه آموزش عالی فاطمیه (س) - شیراز، گروه روان‌شناسی، کارشناسی ارشد.
۵۱. واحدی، شهرام، و اسکندری، فاطمه (۱۳۸۹). اعتبارسنجی و تحلیل عاملی تأییدی چند گروهی مقیاس رضایت از زندگی (SWLS) در بین دانشجویان پرستاری و مامایی. پژوهش پرستاری، ۵ (۱۷)، ۶۸-۷۹.
۵۲. وبر، ماکس (۱۳۸۴). دین قدرت جامعه، ترجمه احمد تدین. تهران: نشر هرمس.
53. Abdel-Khalek, A. M. (2024). Associations of religiosity and life satisfaction in college students from 16 Arab countries. *Mental Health, Religion & Culture*, 27(4), 373–390. <https://doi.org/10.1080/1367467,6.2024.2371495>
54. Ajuna, L.H. (2021). The relevance of Islamic religiosity, Islamic work ethics, and job satisfaction of employees in Islamic financial institutions in Gorontalo. *Al-Iqtishad: Jurnal Ilmu Ekonomi Syariah*, 13(1), 137–150. <https://doi.org/10.15408/aiq.v13i1.1705>
55. Choirina, Vera Nur, Yulia Ayriza & Yoga Setyo Wibowo (2021). Religiosity and Life Satisfaction in Indonesia: Evidence from a Community Survey. *Journal of Educational, Health and Community Psychology*, 10(1), E-ISSN 2460-8467.
56. Ellison, Christopher G. and Jeffrey S. Levin. (1998). The Religion-Health Connection: Evidence, Theory, and Future Directions. *Health Education and Behavior*, 25, 700–720.
57. Francis-Tan, A. & Mialon, H. M. (2015). A diamond is forever and other fairy tales: The relationship between wedding expenses and marriage duration. *Economic Inquiry*, 53(4), 1919–1930. <https://doi.org/10.1111/ecin.12206>.
58. Gabriela Habib, Dianne, Casswina Donald & Gerard Hutchinson (2018). Religion and Life Satisfaction: A Correlational Study of Undergraduate Students in Trinidad, Journal of Religion and Health. *Journal of Religion and Health*, 57(2). doi: 10.1007/s10943-018-0602-6
59. Gerian, Noval, Iin Indriyani, Kurnia Sintia & Maula Habib (2023), THE ROLE OF RELIGIOUS GUIDANCE IN INCREASING THE LIFE SATISFACTION OF ELDERLY. *Journal of Islamic Psychology and Behavioral Sciences*, 1(1):36-53. doi: 10.61994/jipbs.v1i1.8
60. Gill, C.S. Minton, C.A.B. & Myers, J.E. (2010). Spirituality and religiosity: Factors affecting wellness among low-income, rural women. *Journal of Counseling & Development*, 88(3), 293–302. doi.org/10.1002/j.1556-6678.2010.tb00025.x.
61. Greeley, Andrew and Michael Hout. (2006). Happiness and Lifestyle among Conservative Christians. 150–61. in *The Truth about Conservative Christians*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
62. Haslam, Alexander, Jolanda Jetten, Tom Postmes, and Catherine Haslam (2009). Social Identity, Health, and Well-being: An Emerging Agenda for Applied Psychology. *Applied Psychology: An International Review*, 58, 1–23.
63. Hill, P.C. & Hood, R.W.J. (1999). *Measure of religiosity*, Religious Education Press, Birmingham.
64. Inglehart, Ronald F. (2010). Faith and Freedom: Traditional and Modern Ways to Happiness. pp. 351–97. in *International Differences in Well-Being*, edited by E. Diener, J. F. Helliwell, and D. Kahneman. New York: Oxford University Press.
65. Krause, Neal (2008). *Aging in the Church: How Social Relationships affect Health*. West Conshohocken, PA: Templeton Foundation Press.
66. Lima, Chaeyoon and Robert D. Putna (2010). Religion, Social Networks, and Life Satisfaction. *American Sociological Review*, 75(6), 914–933. doi: 10.1177/0003122410386686 <http://asr.sagepub.com>

67. Sholihin, M. Hardivizon, H. Wanto, D. & Saputra, H. (2022). The effect of religiosity on life satisfaction: A meta-analysis. *HTS Teologiese Studies/ Theological Studies*, 78(4), a7172. doi. org/10.4102/hts.v78i4.7172.
68. Stavrova, O. Fetchenhauer, D. & Schloßer, T. (2013). Why are religious people happy? The effect of the social norm of religiosity across countries. *Social Science Research*, 42(1), 90–105. doi.org/10.

References

69. Abbasi, Maryam (2010). Studying the level of life satisfaction of female heads of households and its influencing factors, Allameh Tabatabaei University, Faculty of Social Sciences, Master's degree.[In Persian]
70. Abdel-Khalek, A. M. (2024). Associations of religiosity and life satisfaction in college students from 16 Arab countries. *Mental Health, Religion & Culture*, 27(4), 373–390. doi.org/10.1080/1367467.6.2024.2371495.
71. Abdollahpour, Nazi, Aghdam, Seyed Mahdavi, Gholizadeh, Ruhollah; Ali-Ashrafi, Hossein and Zaki, Zeinab (2011). The relationship between religiosity and life satisfaction among students of Islamic Azad University of Tabriz, *Tarbiat Islamic Journal*, 12, 141-153.[In Persian]
72. Aghababaei, Naser; Sohrabi, Faramarz; Eskandari, Hossein; Borjali, Ahmad; Farokhi, Noorali (2018). Predicting “inner well-being” based on “attitude towards religion” with the mediation of “hope” and “meaning of life”, *Journal of Islamic and Psychological Studies*, 109-134.[In Persian]
73. Ajuna, L.H. (2021). The relevance of Islamic religiosity, Islamic work ethics, and job satisfaction of employees in Islamic financial institutions in Gorontalo, Al-Iqtishad: *Jurnal Ilmu Ekonomi Syariah*, 13(1), 137–150. doi. org/10.15408/aiq. v13i1.1705.
74. Arian, Sayyedah Khadijeh (2000). The relationship between religiosity and mental health, First International Conference on the Role of Religion in Mental Health, Abstracts of the Research Vice-Chancellor of Iran University of Medical Sciences.[In Persian]
75. Atabak, Reza (2017). The relationship between religiosity and life satisfaction among male and female students of Farhangian University of Yasuj in 2016-2017, *Journal of Progress in Humanities Education*, 3(7), 1-15.[In Persian]
76. Azerbaijani, Masoud (2008). The Psychology of Religion from the Perspective of William James, Qom: Zeytoun Azarbaijani.[In Persian]
77. Chalebi, Masoud and Mousavi, Seyed Mohsen (2008). Sociological study of factors affecting happiness at micro and macro levels. *Journal of Sociology*, 9(1 and 2).[In Persian]
78. Choirina, Vera Nur, Yulia Ayriza & Yoga Setyo Wibowo (2021). Religiosity and Life Satisfaction in Indonesia: Evidence from a Community Survey. *Journal of Educational, Health and Community Psychology*, 10(1), E-ISSN 2460-8467.
79. Dehghan Marousti, Sanaz (2014). The relationship between psychological entitlement and religious identity with life satisfaction of students with symptoms of academic procrastination: The mediating role of psychological well-being. *Journal of New Educational Thoughts*, 4, 69-95.[In Persian]
80. Dehghanchenari, Maryam; Hajizadeh Meimandi, Masoud and Afrasiabi, Hossein (2014). Identifying factors related to marital satisfaction among married women in Yazd. *Quarterly Journal of Women in Culture and Art*, 7(1), 61-76.[In Persian]
81. Dehghani Firouzabadi, Mohammad Hossein (2017). Investigating the relationship between perceived stress, coping styles and religious attitude with life satisfaction of mothers with children with cancer. *Psychological and Educational Sciences Studies*, 1(18), 19-36.[In Persian]
82. Ellison, Christopher G. and Jeffrey S. Levin. (1998). The Religion-Health Connection: Evidence, Theory, and Future Directions. *Health Education and Behavior*, 25, 700–720.

83. Eshghi, Saeideh and Panahi-Shahri, Mahmoud (2018). Studying the relationship between religiosity and lifestyle with marital satisfaction in married women living in Gonabad. *Social Sciences Quarterly*, 22(68), 193-227.[In Persian]
84. Francis-Tan, A. & Mialon, H. M. (2015). A diamond is forever and other fairy tales: The relationship between wedding expenses and marriage duration. *Economic Inquiry*, 53(4), 1919-1930. doi.org/10.1111/ecin.12206.
85. Gabriela Habib, Dianne, Casswina Donald & Gerard Hutchinson (2018). Religion and Life Satisfaction: A Correlational Study of Undergraduate Students in Trinidad, Journal of Religion and Health. *Journal of Religion and Health*, 57(2). doi: 10.1007/s10943-018-0602-6
86. Gergich, Mohammad Sadeq (2014). Studying the Mediating Role of Happiness in the Relationship between Religious Beliefs and Life Satisfaction in Students, Kavian Institute of Higher Education, Psychology Department, Master's Degree.[In Persian]
87. Gerian, Noval, Jin Indriyani, Kurnia Sintia & Maula Habib (2023). THE ROLE OF RELIGIOUS GUIDANCE IN INCREASING THE LIFE SATISFACTION OF ELDERLY. *Journal of Islamic Psychology and Behavioral Sciences*, 1(1):36-53. doi: 10.61994/jipbs.v1i1.8
88. Gill, C.S. Minton, C.A.B. & Myers, J.E. (2010). Spirituality and religiosity: Factors affecting wellness among low-income, rural women. *Journal of Counseling & Development*, 88(3), 293-302. doi.org/10.1002/j.1556-6678.2010.tb00025.x
89. Gohari-Ensaf, Zahra (2017). Studying the relationship between religiosity and life satisfaction and mental health of master's degree students, Bu Ali Sina University and second-level students of Al-Zahra Akhund, Hamadan. [In Persian]
90. Greeley, Andrew and Michael Hout. (2006). Happiness and Lifestyle among Conservative Christians. pp. 150-61 in *The Truth about Conservative Christians*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
91. Haji Mohammadi, Fatemeh; Golabi, Fatemeh and Kouhi, Kamal (2014). Study of socio-economic determinants of life satisfaction among citizens of Khoy city, *Mashhad Social Sciences Quarterly*, 19(3), 103-135. [In Persian]
92. Hajizadeh Maimandi, Masoud; Zare Shahabadi, Akbar and Abu Torabi Zarchi, Narges (2012). Study of the relationship between religiosity and life satisfaction among elderly women in Yazd city. *Strategic Women's Studies*, 58, 191-236. [In Persian]
93. Haslam, Alexander, Jolanda Jetten, Tom Postmes, and Catherine Haslam (2009). Social Identity, Health, and Well-being: An Emerging Agenda for Applied Psychology. *Applied Psychology: An International Review*, 58, 1-23.
94. Hassani, Abolfazl (2014). Predicting life satisfaction based on the meaning of life, religious adherence and self-worth with the mediation of religious beliefs, Payam Noor University of Mazandaran Province, Payam Noor Center of Sari, Master's degree.[In Persian]
95. Hatami, Hamid Reza; Habi, Mohammad Bagher and Akbari, Ali Reza (2011). Study of the effect of religiosity on marital life satisfaction (a study in a military organization). *Military Psychology*, 7, 11-22.[In Persian]
96. Hazarjaribi, Jafar and Safari Shali, Reza (2008). Investigating factors affecting crime commission (case study of prisoners in Markazi Province). *Quarterly Journal of Social Sciences*, 46, 41-74.[In Persian]
97. Hejazi, Masoud; Sobhi, Afsaneh and Hosseini, Morteza (2013). The relationship between religiosity and life satisfaction and happiness of female students. *Women and Family Studies*, 22(6). 61-77.[In Persian]
98. Hill, P.C. & Hood, R.W.J. (1999), *Measure of religiosity*, Religious Education Press, Birmingham.
99. Hoshyari, Jafar and Rahmati, Amin (2018). Comparison of religious orientation, personality factors and life satisfaction among students and scholars in Qom. *Bi-Quarterly Journal of Islamic Psychology Research*, 1(1), 7-29. [In Persian]

100. Inglehart, Ronald F. (2010). Faith and Freedom: Traditional and Modern Ways to Happiness. Pp. 351–97 in International Differences in Well-Being, edited by E. Diener, J. F. Helliwell, and D. Kahneman. New York: Oxford University Press.
101. Khanloo, Mahmoud and Zareian, Sanaz (2015). Comparing the level of life satisfaction of students with and without visual impairment. *Quarterly Journal of Exceptional Education*, 4, 38-33.[In Persian]
102. Khorasani Dehshtran, Maryam (2014). Comparing some mediating psychological variables in explaining the relationship between internal religion with mental health and life satisfaction, Shahid Chamran University of Ahvaz, Faculty of Educational Sciences and Psychology, PhD.[In Persian]
103. Kosha, Mohammad Ali (2017). The Foundations of Religion, Qom: Parsian Publications.[In Persian]
104. Kozler, Louis (2009). Life and Thought of Sociological Greats, Translated by Mohsen Salasi, Tehran: Scientific Publications.[In Persian]
105. Krause, Neal (2008). Aging in the Church: How Social Relationships affect Health. West Conshohocken, PA: Templeton Foundation Press
106. Lima, Chaeyoon and Robert D. Putna Religion, Social Networks, and Life Satisfaction (2010). *American Sociological Review*, 75(6), 914–933 doi: 10.1177/0003122410386686 <http://asr.sagepub.com>.
107. Mahini, Ansiyeh; Mahini, Fakhte; Alizadeh Shirazi, Mozhdah (2017). Studying the place of religiosity in the meaning of life (case study: Islamic Azad University, Bushehr Branch), *Quarterly Journal of New Religious Thought*. [In Persian]
108. Mahmoudian, Hassan; Safarian, Hadi; Hashemzadeh Vaez, Hossein; Mir Mohammad Tabar, Abdullah and Rezvani Far, Shirin (2015). Studying the relationship between life orientation and achievement goals with students' life satisfaction. *Quarterly Journal of Educational Psychology*, 11(35), 123-129.[In Persian]
109. Maltafat, Qavam; Azarboon, Bennet Al-Hoda (2016). Predicting life satisfaction based on family communication model with the mediating role of religious motivation. *Quarterly Journal of Psychological Sciences*, [In Persian]
110. Manzari Tavakoli, Ali Reza and Araghipour, Najmeh (2009). Studying the relationship between religiosity and happiness among female students of Islamic Azad University, Kerman Branch, academic year 2010-2010. *Quarterly Journal of Educational Psychology*, 6(19), 19-45.[In Persian]
111. Maravi Nam, Narges (2010). The relationship between religiosity and life satisfaction among elderly women in Yazd, Yazd University, Master's degree.[In Persian]
112. Marhamati, Zahra and Khormaei, Farhad (2016). Studying the effect of religiosity, patience and hope on virtue-oriented well-being. *Islamic Psychology Research Journal*, 5(2), 34-66.[In Persian]
113. Mehdad, Ali; Asadi, Ali (2015). The relationship between religious beliefs and life satisfaction among nurses. *Journal of Women's Cultural Psychology*, 21-31.[In Persian]
114. Metwalian, Mehdi; Nouri, Zahra and Hosseini Shervani, Mehdi (2017). The relationship between the dimensions of religiosity, gender and marriage with the level of life satisfaction among male and female students of Mazandaran University. *Islam and Social Sciences*, 18, 139-160.[In Persian]
115. Metwalian, Seyed Mehdi and Nouri, Zahra (2017). The relationship between the dimensions of religiosity, gender and marriage with the level of life satisfaction among; male and female students of Mazandaran University. *Two Quarterly Journals of Scientific Research on Islam and Social Sciences*, 18(9), 139-159.[In Persian]
116. Mir Farhadi, Nastaran; Mousavi, Saghi-Tiri, Rasoul and Kazemnejad, Leili (2011). Investigating the role of individual factors on life satisfaction in nurses working in hospitals affiliated to Rasht University of Medical Sciences. *Bi-Quarterly Journal of Nursing and Midwifery Faculties of Gilan Province*, 65, 58-52.[In Persian]
117. Mombini, Iman and Shafati, Masoumeh (2013). Sociological explanation of the relationship between religiosity

- and life satisfaction, 7th International Conference on Religious Studies, Humanities and Bioethics in the Islamic World, Tehran, <https://civilica.com/doc/1712790>. [In Persian]
118. Mostasdi Fard, Mahshad; Darb Esfahani, Farideh; Sedigh Arfaei, Fariborz and Shekari, Abbas (2018). Correlation between Islamic lifestyle with life satisfaction and mental health. *Journal of Islamic Lifestyle with a Health Focus*, 3, 131-135. [In Persian]
 119. Naghizadeh Gogdere, Mahboobeh (2013). Studying the relationship between practicing religious beliefs, life expectancy and life satisfaction with the level of addiction of students, Allameh Tabatabaei University, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Master's Degree. [In Persian]
 120. Namati, Shahroz (2017). The role of psychological hard work and religious coping strategies in predicting life satisfaction of mothers of children with mental and developmental disabilities. *Quarterly Journal of Modern Psychological Research*, 19-28. [In Persian]
 121. Nasr Esfahani, Arash; Roozkhosh, Mohammad and Diris, Pouya (2018). Religiosity and life satisfaction in Iran, *Social Studies and Research in Iran*, 7(4), 627-648. [In Persian]
 122. Navabakhsh, Mehrdad; Hamidpour, Yousef and Mirakhorli, Mojgan (2009). Studying the level of religious adherence of students of Islamic Azad University. *Garmsar Branch, Social Sciences Research Journal*, 3, 61-91. [In Persian]
 123. Nikseresht, Fatemeh (1400). Predicting life satisfaction of housewives based on practicing religious beliefs and optimism, Fatemeh Higher Education Institute (S) - Shiraz, Psychology Department, Master's Degree. [In Persian]
 124. Nosrati, Shima and Zolfaghari, Abolfazl (2012). The effect of religiosity on the lifestyle of Tehrani youth. *Quarterly Journal of Social Research*, 14, 101-113. [In Persian]
 125. Parpochi, Behjat; Ahmadi, Majid and Sohrabi, Faramarz (2013). The relationship between religiosity and social support with life satisfaction of university students. *Knowledge and Research in Applied Psychology*, 53, 60-68. [In Persian]
 126. Personnel Dastakhtian, Beheshte (2019). Quranic orientation and Shiite Twelver Questionnaire, life satisfaction, English language achievement and academic achievement in the fourth level of secondary school (pre-university), Ferdowsi University of Mashhad, Faculty of Literature and Humanities Dr. Ali Shariati, PhD. [In Persian]
 127. Rabbani, Rasoul and Beheshti, Seyed Samad (2011). An empirical study of the relationship between religiosity and life satisfaction. *Social Sciences of Ferdowsi University of Mashhad*, 17, 79-102. [In Persian]
 128. Ramzanzadeh Badelleh, Zahra and Hosseini Soraki, Mohammad (2014). The relationship between practical commitment to Islamic beliefs and quality of life and life satisfaction (female undergraduate students of Payam Noor University of Qom). *Islam and Social Studies*, 3, 86-110. [In Persian]
 129. Ravanshad, Kamal (2019). Comparison of religious beliefs, social support and life satisfaction of mothers of mentally retarded and normal children in Mashhad, Murghab, Islamic Azad University, Marvdasht Branch, Faculty of Humanities, M.A. . [In Persian]
 130. Religion and Life Satisfaction: A Correlational Study of Undergraduate Students in Trinidad, *J Relig Health*. doi. org/10.1007/s10943-018-0602-6
 131. Rezapour, Yousef; Fathi, Ayatollah; Sardari, Marzieh and Shiralipour, Asghar (2010). Studying the relationship between religiosity and socio-economic status of students with life satisfaction by moderating mental health components. *Modern Psychological Research*, 5(19), 69-89. [In Persian]
 132. Rouhani, Abbas and Manavipour, Davud (2008). The relationship between practicing religious beliefs and happiness and marital satisfaction in Islamic Azad University. *Mobarakeh Branch, Psychology of Islamic Azad University, Khorasgan Branch* (Isfahan), 5(35), 206-189. [In Persian]

133. Sabbagh Babaei, Shabnam (2016). The relationship between religious beliefs and happiness and life satisfaction of mothers with mentally retarded children in Langrood County, Islamic Azad University, Rasht Branch, Faculty of Literature and Humanities, Master's degree.[In Persian]
134. Sadeghi, Masoud and Emeni, Fatemeh (2018). Students' life satisfaction: Prediction based on religiosity, meaning in life and cognitive flexibility. *Yaznan Social Psychological Studies*, 16(4), 195-222.[In Persian]
135. Sadeghi, Masoud; Ameni, Fatemeh and Bawzin, Fatemeh (2018). Students' life satisfaction: Prediction based on religiosity, meaning in life and cognitive flexibility. *Social Psychological Studies of Women*, 57, 195-221.[In Persian]
136. Sajudi, Adel; Masoumi-Rad, Reza; Garghanieh, Solmaz and Abdi, Farzin (2015). Investigation of social factors affecting life satisfaction (case study of students of Payam Noor University, Shaft Branch). *Rooyesh Psychology*, 12(2), 19-30.[In Persian]
137. Salehi, Abdolhossein (2017). The relationship between religious beliefs and happiness, life satisfaction and optimism in educators, Islamic Azad University, Shahrood Branch, Faculty of Humanities, Master's degree.[In Persian]
138. Shamilpour, Hadi (2018). The relationship between religious beliefs, psychological well-being and the meaning of life in employees of Payam Noor University, Payam Noor University of Lorestan Province, Payam Noor Center of Borujerd, MSc.[In Persian]
139. Shirazi, Zeinab; Chitsazan, Mohammad Ali and Hejazi, Seyed Naser (1400). A sociological study of the relationship between social capital and life satisfaction among citizens of Shahreza city. *Sociological Research*, 4(15), 7-24.[In Persian]
140. Sholihin, M. Hardivizon, H. Wanto, D. & Saputra, H. (2022). The effect of religiosity on life satisfaction: A meta-analysis. *HTS Teologiese Studies/ Theological Studies*, 78(4), a7172. doi. org/10.4102/hts.v78i4.7172
141. Stavrova, O. Fetchenhauer, D. & Schlo"sser, T. (2013). Why are religious people happy? The effect of the social norm of religiosity across countries. *Social Science Research*, 42(1), 90-105. doi.org/10.
142. Taliban, Mohammad Reza (2000). Religiosity and delinquency Tehran: Research Institute for Culture, Art and Communication.[In Persian]
143. Teja, Maherukh (2017). Comparison of life satisfaction and related factors in intra-group and extra-group marriages among disabled people, Yazd University, Humanities and Social Sciences Campus - Faculty of Psychology and Educational Sciences, M.A. .[In Persian]
144. Vahedi, Shahram and Eskandari, Fatemeh (2009). Validation and multi-group confirmatory factor analysis of the Life Satisfaction Scale (SWLS) among nursing and midwifery students. *Nursing Research*, 17(5), 79-68.[In Persian]
145. Weber, Max (2005). Religion is the power of society, translated by Ahmad Tadayin, Tehran: Hermes Publication. .[In Persian]
146. Zaki, Mohammad Ali (2019). Sociological explanation of women's life satisfaction (case study: comparison of working and housewives aged 20-49 in Isfahan). *Applied Studies in Social Sciences and Sociology*, 8, 1-20.[In Persian]